

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Кафедра публічного управління та державної служби

Кваліфікаційна робота магістра
на тему
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОСВІТИ
НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Виконав студент 2 курсу,
групи ЗПУА-1-24
Спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічне управління та
адміністрування»
_____ Станіслав ПРИХОДЬКО

Науковий керівник роботи:
доктор наук з державного
управління, професор
_____ Юрій КУЦ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	7
1.1 Визначення категорійного апарату дослідження.....	7
1.2 Система освіти на рівні територіальної громади як об'єкт публічного управління.....	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ.....	23
2.1 Нормативно-правове забезпечення розвитку державної політики в у сфері освіти на рівні територіальної громади.....	23
2.2 Аналіз стану організації освітнього процесу на місцевому рівні (на прикладі Роганської Харківського району Харківської області територіальної громади).....	30
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ.....	40
3.1 Цифровізація надання освітніх послуг.....	40
3.2 Вдосконалення публічного управління закладами освіти в територіальних громадах.....	50
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. Війною Української держави з російським агресором внесено вагомі корективи у різні сфери життя нашого суспільства. Зокрема, суттєвих трансформацій зазнала сфера освіти, причому, на рівні територіальних громад. Така ситуація відчутна в окупованих громадах, зонах бойових дій, прифронтових територіях. Незважаючи на війну, в Україні сфера освіти зазнає систематичних, перманентних змін. Причому, система освітньої сфери перебуває в стані безперервного реформування ще з кінця ХХ століття.

Отже, вельми актуальним є дослідження форм та механізмів реалізації державної політики в освітній сфері на рівні територіальної громади в Україні, що визначило напрям магістерського дослідження. За приклад обрано Роганську територіальну громаду Харківського району Харківської області.

Проблематика державного управління, публічного управління та адміністрування, регіонального управління, місцевого самоврядування, розвитку територіальних громад ґрунтовно досліджується в працях Харківських науковців, зокрема: Л. Белової, В. Бульби, С. Газарян, В. Дзюндзюка, І. Дунаєва, В. Єлагіна, Д. Карамішева, М. Коваленка, О. Коротич, О. Крутій, Ю. Куца, М. Латиніна, В. Мартиненка, Л. Набоки, О. Орлова, О. Поступної, Н. Статівки, Ю. Ульянченка та ін.

Теоретичним дослідженням організації публічного управління та функціонування сфери освіти присвячені наукові праці таких учених, як: Г. Ващенко, Л. Гаєвська, М. Грищенко, В. Луговий, В. Майборода, С. Майборода, С. Міщенко, О. Поступна.

Не применшуючи цінність та важливість уже напрацьованих наукових здобутків, варто зауважити, що актуальність обраної теми стосовно державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні обумовлює необхідність подальших дослідницьких пошуків у даному напрямі.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерського дослідження є теоретичне обґрунтування підходів до удосконалення державної політики у

сфері освіти на рівні територіальної громади та надання практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

Для реалізації мети магістерського дослідження було поставлено вирішення таких *завдань*:

- узагальнити теоретичні засади розвитку державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади;
- визначити категорійний апарат дослідження;
- охарактеризувати систему освіти на рівні територіальної громади як об'єкт публічного управління;
- проаналізувати сучасний стан розвитку державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні;
- систематизувати нормативно-правове забезпечення розвитку державної політики в у сфері освіти на рівні територіальної громади;
- здійснити аналіз стану організації освітнього процесу на місцевому рівні (на прикладі Роганської Харківського району Харківської області територіальної громади);
- розробити напрями вдосконалення розвитку державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні.

Об'єктом дослідження є державна політика у сфері освіти в Україні.

Предметом дослідження державна політика у сфері освіти на рівні територіальної громади.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою магістерського дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, у яких висвітлюється широке коло питань, пов'язаних із публічним управлінням та адмініструванням у сфері освіти, територіальних громад України зокрема.

Для досягнення поставленої мети у магістерському дослідженні використано систему загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання:

- системного аналізу – для формування цілісного уявлення про шляхи підвищення ефективності державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні;
- аналізу та синтезу – для характеристики системи освіти на рівні територіальної громади як об'єкт публічного управління;
- логіко-порівняльний аналіз – для визначення специфіки державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в умовах воєнного стану;
- контент-аналізу – для узагальнення нормативно-правового забезпечення розвитку державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади;
- моделювання – для розробки та формулювання пропозицій щодо пріоритетних шляхів вдосконалення розвитку державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні та ін.

Інформаційною базою для магістерського дослідження стали Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, та Кабінету Міністрів України, програмні документи державних органів України та органів місцевого самоврядування України, Харківської області та Роганської селищної ради Харківського району Харківської області зокрема, фундаментальні наукові праці та статті вітчизняних і зарубіжних авторів та особисті напрацювання автора.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані теоретико-методичні положення дають змогу підвищити ефективність публічного управління через розвиток державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні, можуть бути використані в практичній роботі, зокрема в діяльності відділу освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області, а також в навчальному процесі ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна при викладанні дисципліни «Суспільний розвиток, місцеве самоврядування і регіональне управління».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Магістерська робота виконана в межах Комплексного наукового проекту Інституту державного управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Державне управління та місцеве самоврядування». З цією проблематикою пов'язане і наукове дослідження, що проводилося кафедрою публічного управління та державної служби за темою «Розвиток персоналу публічної служби в Україні». Зокрема, у контексті означених досліджень магістрант обґрунтовує структурні складники системи діяльності органів публічного управління та адміністрування щодо удосконалення державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні.

Апробація результатів роботи. Ключові положення магістерської роботи було впроваджено в практику в період практичної діяльності автора на посаді начальника відділу освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області. Результати та висновки дослідження обговорювалися на кафедрі публічного управління та адміністрування ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Структура й обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається з наступних компонентів: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг магістерського дослідження викладено на 80 сторінках друкованого тексту. Магістерська робота містить, 2 рисунки, 4 додатки. Список використаних джерел нараховує 132 найменувань, із яких 7 – іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1 Визначення категорійного апарату дослідження

Важливою умовою існування будь-якої держави є ефективний розвиток галузі освіти як вирішального фактору суспільного буття, зокрема, в умовах інформаційного суспільства. Саме тому проблема формування державної освітньої політики набуває ключового значення в контексті запровадження стратегічного мислення, а також системи управління знаннями.

Державна політика, на думку В. Андріяш, – це цілеспрямована діяльність органів державної влади задля вирішення суспільних проблем. Задля досягнення та реалізації загальнозначущих цілей суспільного розвитку або окремих сфер суспільства [1].

Державна політика, зазначав О. Лаврук, є одним із важливих компонентів для життєдіяльності суспільства. Адже її заходи спрямовуються на поліпшення рівня проживання населення. А також мова йде про гарантування соціальної стабільності країни та її регіонів [44, с. 261].

Державна політика, згідно теорії В. Бакуменка і С. Попова, (англ. state policy) - це напрям дій або утримання від них, що обраний органами державної влади з метою розв'язування певної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем. Означена політика є засобом. Цей засіб дозволяє державі досягнути певної мети в певній визначеній області. Задля досягнення мети використовуються правові, економічні, адміністративні методи впливу, а також ресурси, які є в розпорядженні [3, с. 122].

За умови чітко окресленої проблеми, вказують автори концепту «Державна політика» в Енциклопедії державного управління (Київ, НАДУ, 2011), визначені основні завдання стосовно її вирішення, а також необхідні для

цього ресурси і засоби. Відповідно, коли існує конкретний план дій, він стає політикою [3, с. 122].

Загальний план дій державних органів задля вирішення суспільних проблем включає такі важливі елементи: розробка політичної стратегії та цілей, оцінка витрат згідно до альтернативних програм. Їх обговорення, консультування, вибір та прийняття рішення, моніторинг виконання тощо.

Найвагомішим результатом державної політики є успіх у питанні досягнення визначених цілей [3, с. 123].

За сучасних умов державна політика здійснюється відповідно до основних напрямів діяльності держави. Вона знаходить своє відображення у програмах діяльності уряду, а також у національних, державних, регіональних та галузевих програмах, концепціях, основних напрямках. А також сценаріях розвитку, у планах законотворчої діяльності, у державному бюджеті. Центральні органи виконавчої влади беруть участь у формуванні державної політики. Причому, вони і загалом формують стратегії державної політики, і за відповідними напрямами [3, с. 123].

У період широкомасштабної війни з російським агресором, слід дати визначення державній політиці національної безпеки. Таку політику Л. Шипілова описує як політику держави щодо забезпечення національної безпеки відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій. А також програм у різних сферах: політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній тощо [120, с. 127].

Державна політика національної безпеки, з точки зору Л. Шепілової, – це політика, яка формується з урахуванням пріоритетності національних інтересів. Також вона формується з урахуванням загроз національній безпеці України. Означена політика реалізується шляхом упровадження відповідних доктрин, стратегій, концепцій і програм. Причому, у різних сферах національної безпеки та згідно із чинним на даний час законодавством. Найбільш важливими завданнями в цій сфері є захист суверенітету. Також, мова йде про

територіальну цілісність та недоторканність державних кордонів. Звісно, важливим є недопущення втручання у внутрішні справи України [120, с. 128].

Означений напрямок державної політики передбачає формування засад національної єдності. Це важливо задля розбудови демократичної, правової, конкурентоспроможної держави. Також це потрібно для формування соціально орієнтованої ринкової економіки. Зокрема, задля зміцнення науково-технологічного потенціалу. Мова йде й про забезпечення інноваційного розвитку. А також зростання рівня життя і добробуту населення. Також задля забезпечення інформаційної безпеки, екологічно і техногенно безпечних умов життєдіяльності суспільства [120, с. 127].

У Законі України «Про освіту», в статті 5 «Державна політика у сфері освіти» визначено, що освіта є державним пріоритетом. Саме освіта забезпечує інноваційний розвиток суспільства. Також вона забезпечує соціально-економічний та культурний розвиток суспільства [93].

Звернемось до поняття публічного управління розвитком загальної середньої освіти. На думку Л. **Паращенко, її варто трактувати як форму державного управління загальною середньою освітою.** Вона передбачає використання інструментів теорії організаційного розвитку, «управління змінами». Також передбачається використання інструментів теорії управління організаційним розвитком. Мова йде про комплексну діяльність щодо прийняття, апробації нових підходів. Також важливе активне їх поширення у сфері освіти та розвиток. У залежності від колишніх структурних умов розвиток такої освіти як соціальний процес формується і забезпечується діями державних органів управління.

Також у розвитку освіти важливі схеми самоорганізації. Такі схеми сприяють відтворенню існуючої структури. Окрім того, вони підвищують соціальну результативність. І паралельно знижують соціальні ризики в освіті. З метою аналізу розвитку освіти використовують функціональні, технологічні, економічні і антропологічні критерії. Вони висувають специфічні вимоги до конструкції всієї системи. Застосовуються вони на різних рівнях –

центральному, обласному, місцевому. Мова йде й про вибір цілей, також завдань, об'єктів, змісту. Це відбувається у вигляді функцій управління та організаційної структури. Також важливі механізми, що розкривають способи виконання окремих функцій управління [69, с. 187].

Державне управління знаннями аналізувала О. Кіреєва. Це система засобів забезпечення ефективного використання наявних у суспільстві знань. Також ця система спрямована на збереження знань, їх оцінювання. Мова йде також про розподіл знань та поширення. Ця система ґрунтується на принципі вільного доступу до знань [34, с. 130].

Знання – це ресурс. У цьому його цінність. Цінність детермінується можливістю вирішувати за їх допомогою різні проблеми. Мова йде про проблеми економічного, релігійного, соціального, політичного характеру та ін. Знання виступає у ролі базису процесу створення доданої вартості. Воно служить вдосконаленню існуючих та продукуванню нових послуг. Знання спричиняє зростання ефективності управлінських і виробничих процесів. [34, с. 132].

Знання – це багатозначний концепт. Знання – це і система концепцій, що викладаються у ЗВО. Також це ідеї стосовно того, як може бути виготовленим певний продукт. Ідеї, як має бути організованим певне виробництво. Система чітких уявлень: щодо яких виробів існує прихований попит та ін. Означені знання відображені у навичках індивідів. Вони закріплюються у вигляді патентів чи ліцензій. Також такі знання закріплюються у виді організаційних структур. Методи взаємодії підприємств і установ теж є відображенням таких знань. Аналогічно означеним відображенням є форми і засоби публічного управління. Наразі такий процес є одним із ключових чинників соціально-економічного суспільного розвитку [34, с. 131].

Із точки зору Л. Прокопенка, державна освітня політика – це компонента політики держави. Вона відображає сукупність цілей, а також завдань в освітній сфері. Такі цілі й завдання формуються політичною системою. Формування відбувається у залежності від сутності державної політики. Також

у залежності від її соціального призначення. Така політика реалізується шляхом використання відповідних інструментів [96].

Отже, термін «державна освітня політика» означає, що вона формується державою. Крім того, вона визначається державою та фактично здійснюється від її імені. Здійснення державної освітньої політики відбувається завдяки державним органам та установам. Ці структури презентують усі гілки державної влади. Вони функціонують задля упорядкування освітніх процесів. Також їхньою метою є здійснення впливу на освітній процес. Мова йде також про вплив на визначення їхнього перебігу [96].

Розглянемо багатоаспектні підходи до трактування й осмислення сутності «освіти». Виділимо найоптимальніші з них.

По-перше, освіта – це процес. Мова йде щодо об'єднання в одне ціле різних процесів. Зокрема, навчання, виховання, розвитку, саморозвитку індивіда. Процес є направленим на збереження культурних норм. Він спрямований на формування відповідного майбуття культури. Означений процес детермінує умови для повноцінного розгортання внутрішнього потенціалу особи. Також задля становлення особистості як соціалізованого члена суспільства [47, с. 53];

По-друге, освіта – це соціокультурний інститут. Вона детермінує розвиток суспільства. Також освіта сприяє удосконаленню суспільства. Це відбувається за допомогою організації спеціально орієнтованих процесів. Мова йде про процеси соціалізації індивідів та їхньої інкультурації. Така роль освіти відображається в інституціях установ, в органах управління. Також вона відображається в системі освітніх стандартів. Адже стандартами забезпечується функціонування освіти та її розвиток [28, с. 267].

Звернемось до концептуалізації освіти у вимірах теорії Міжнародної стандартної класифікації освіти. Концепт освіти аналізується як певна цілеспрямована та організована діяльність. Така діяльність є спрямованою на задоволення навчальних потреб. У багатьох зарубіжних джерелах означену діяльність осмислюють як окультурення чи соціалізацію. Також освіта виступає

у формі комунікації. Мова йде про систематичну та послідовну комунікацію. Означена комунікація зорієнтована на навчання [61, с. 87].

На думку В. Ягупова, термін «освіта» має специфіку і в самому понятті, і в змісті. Цим концептом охоплюються різні фактори, що детермінують формування індивідуального світогляду. Також ці фактори сприяють набуттю професійних знань для індивіда, його навичок та умінь. Це може бути завчасно сформована певна кількість знань. Освіта є комплексом знань. Також вона є набором навичок, поглядів, ідеалів та інтелектуальних здатностей. Також важливий рівень практичної готовності. Все це формується шляхом цілеспрямованого процесу навчання та виховання [113, с. 211]. Важливо в цьому контексті експлікувати сутність і значення дефініції «виховання» [125, с. 267-268].

Із точки зору В. Ягупова, освіту слід розглядати як процес набуття здобувачами конкретних систематизованих знань. Водночас, здобувачі набувають навички і вміння. Паралельно відбувається формування наукового світогляду. Також мова йде про розвиток моральних та інших якостей здобувачів освіти. Зокрема, про розкриття їхнього творчого потенціалу та талантів [125, с. 119].

У науковому дискурсі поняття «освіта» може використовуватися у трьох різних значеннях:

По-перше, освіта як процес. Мова йде про процес включення індивіда в соціум. Про включення в комплексний світ природи. Адже природа собою охоплює живу і неживу компоненти [47, с. 55].

По-друге, освіта як результати навчання та рівень освіченості. Це визначається через внутрішній стан індивіда. Людина має потреби стосовно вивчення нового. Тобто, щодо здобуття знань, щодо розвитку навичок і умінь. Також мова йде про участь у формуванні матеріальних і духовних цінностей. Крім того, важливе надання допомоги іншим [47, с. 55].

По-третє, як сукупність навчально-виховних орієнтацій. Мова йде про важливість концепту «становлення». Зокрема, щодо формування образу «я» індивіда [125, с. 319-320].

Із точки зору О. Рогової, поняття «освіта» є дуже різноплановим. Тобто, освіту можна аналізувати у різних контекстах. Мова йде про освітньо-виховну діяльність дорослих щодо нового покоління. Також мова йде про процес неперервного особистісного зростання. Крім того, мова йде про результати освітньо-виховного процесу [101, с. 68].

Загалом, освіта є процесом і наслідком в досягненні індивідом структурованих знань. Втім, не лише знань. Також мова йде про уміння і навички. Крім того, про інтелектуальні та емоційні чинники. Важливе також формування світогляду та пріоритетів у пізнавальній сфері.

Категорію «освіта» слід концептуалізувати більш детально:

- 1) сукупність базових знань. Що необхідні для оптимального існування в суспільстві;
- 2) певні знання. Котрі здобуті у процесі навчання з окремих предметів;
- 3) підвищення рівня вже наявних знань.

Вельми важливим є науково-методологічний аналіз освіти. О. Биковська аналізує її у двох основних контекстах. По-перше, освіта в ролі компоненти цивілізаційної системи. Мається на увазі зв'язок освіти з історичним розвитком цивілізації. По-друге, специфіка освітньої системи. Зокрема, її організація [47, с. 56-57].

Різні культури та цивілізації впливали на освіту. Також освіта впливала на культури та цивілізації. Система освіти є компонентою цивілізаційної системи. Власне, вона є системою на рівні підсистеми. Система освіти проявляє різні зовнішні ознаки та характеристики. Освіта за своєю природою є соціальною системою. Іншими словами, освіта є системою соціального спрямування. Вона детермінована історико-культурними та соціально-економічними умовами [4].

Слід погодитися, що система освіти тісно корелює з індивідом та державою. О. Євтухова вказує, що освіта детермінує швидкий розвиток у

формуванні індивіда. Тобто, сприяє формуванню індивіда як особистості. Освіта спричиняє становлення духовних, світоглядних, ціннісних орієнтацій людини. Вона є запорукою формування стійких моральних принципів. Освіта є наслідком досвіду і виховання. Це виражається у різносторонньому розвитку індивіда. Освічена людина гармонійно розвивається. Вона стає активною у громадському житті. Вона є носієм високих моральних ідеалів [29, с. 59].

Освіту можна вважати процесом впливу на інтелектуальний розвиток. Мова також йде про морально-духовне становлення індивіда. Зокрема, про набуття знань і цінностей через систему виховання і самоосвіту [103].

На думку М. Курко, у сучасному світі освіта є важливим чинником для розвитку духовної культури українського народу. Також це детермінанта у реставрації інтелектуальних і продуктивних ресурсів суспільства. Освіта гарантує громадянський мир. Також вона сприяє успіху у зміцненні та утвердженні авторитету України в світі. Мова йде про нашу країну. Країну незалежну, демократичну, суверенну. Країну, що має цілковиті права в європейській і світовій спільноті [41, с. 176].

Освіта – це важливий соціальний інститут. Тому вона покликана забезпечувати належну та вчасну підготовку громадян. Така підготовка детермінує їхнє успішне і повноцінне функціонування в суспільстві. Виокремимо ключові ознаки освіти:

- функція навчання та функція. Вони спрямовані на задоволення соціально важливих потреб;
- характер навчальних інституцій. Мова йде про їхню специфіку в управлінні. Також про їхнє місце в суспільстві;
- категорія осіб. Мова йде про осіб, які відповідають за професійне забезпечення сфери освіти. Також про їхній статус у суспільстві;
- спеціальні норми та інструменти. Мова йде про ті норми, що контролюють діяльність навчальних інституцій. Також мова йде про осіб, що працюють у сфері освіти. Зокрема про законодавчі акти, також стандарти кваліфікації. Окрім того, мова йде про контрольні органи, які регулюють

функціонування системи освіти;

- фахові методи. Вони використовуються у педагогічній роботі;
- завдання. Мова йде про ті завдання, на які зорієнтована освіта;
- постійне втілення. Мова йде про втілення в життя важливих ідей

для суспільства;

- конкретний зміст освіти [47, с. 56];
- здатність ефективного впливу. Освіта здатна дієво впливати на розвиток особистості. Вона здатна формувати мислення людини;
- спрямованість освітньої діяльності на майбутнє [15].

Звернемося до концептуалізації категорії «територіальна громада». Територіальна громада, зазначав О. Лиска, це спільнота людей, що об'єднані різноманітними стійкими формальними та неформальними зв'язками. Ці зв'язки обумовлені спільним проживанням у межах села, селища, міста [46, с. 375]. Концепт територіальної громади також використовують щодо певних осіб. Мова йде про осіб, які мешкають у частині населеного пункту. Наприклад, вулиця, мікрорайон, район у місті. Або ж навпаки, вони мешкають у межах об'єднань адміністративно-територіальних одиниць. Причому, аж до субнаціонального та національного рівнів [46, с. 375].

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначаються ключові терміни. Мова йде про статтю 1. Там визначається поняття територіальна громада. Мається на увазі наступне: «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр» [90].

У цілому, у даному підрозділі розглянуто базовий категорійний апарат щодо заявленої тематики даного магістерського дослідження.

1.2 Система освіти на рівні територіальної громади як об'єкт публічного управління

На початку ХХІ століття перед національними органами країн-членів Організації Об'єднаних Націй, які опікуються освітньою сферою, постала необхідність у розробці надійних і послідовних освітніх стратегій та політик. А також забезпечення їхнього ефективного впровадження. Це завдання розглядається у контексті Цілі сталого розвитку № 4. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р. [14, с. 75].

Ця ціль орієнтована на забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти та сприяння можливостям навчання протягом усього життя для всіх [132].

Варто зауважити, що існує і більш широке тлумачення освітньої політики. Воно визнає спроможність приватних, міжнародних та неурядових організацій провадити освітню діяльність [126].

За О. Грибко, державну освітню політику формально можна трактувати як сукупність дій. Що вживаються органами державного управління стосовно освітньої практики. І як бачення державою стратегічного розвитку та надання освітніх послуг [14, с. 79].

Наприклад, П. Сабатьє та Д. Мазманыян визначають впровадження як. По-перше, виконання основного політичного рішення. Зазвичай включеного в нормативний документ. Але яке також може мати форму важливих розпоряджень виконавчої влади або судових рішень. В ідеалі це рішення визначає проблему (проблеми), яку потрібно вирішити. Воно обумовлено стратегічною метою та поточними цілями. До цих цілей слід прагнути. Воно різними способами “структурує” процес впровадження. Цей процес проходить через кілька етапів. Починаючи з ухвалення основного нормативного документа, за яким йдуть політичні результати (рішення) установ-виконавців. Відповідність цільових груп цим рішенням. А також фактичні наслідки. Як передбачувані, так і випадкові щодо цих рішень. Також результати і передбачуваний вплив рішень органів публічного управління. І в кінці зміни.

Вони можуть бути важливими. Або мати наслідком перегляду основного документу [129].

Як правило, політика передбачає варіанти розв'язання існуючих проблем. Вона встановлює цілі та може визначати засоби їх досягнення. У такому контексті реалізація за принципом “зверху вниз” зводиться до виконання положень політики. Як правило для досягнення поставлених цілей. Ці цілі викладені у відповідному нормативно-правовому акті [14, с. 81].

Необхідність здійснення публічного управління освітою зумовлена потребами реалізації цілей держави у цій сфері. Це проявляється через відповідні функції державного управління. Функції державного управління є ключовими напрямками діяльності державних органів для забезпечення виконання завдань управління. Вони мають конкретний зміст. А також реалізуються за допомогою визначених засобів та форм управління.

Для забезпечення управлінських процесів створюються спеціалізовані органи з певною структурою. Чітко визначеними функціями та системою завдань. До них належать державні (на загально національному рівні, регіональні. В нашому випадку на рівні Автономної республіки Крим, областей (їх 24), м. Києва, м. Севастополя. Та муніципальному рівні. В нашому випадку – територіальні громади. В них утворюються відповідні органи управління освітою.

Аналізуючи соціальне значення управління, українські науковці А. Мельник, О. Оболенський, А. Васіна та Л. Гордієнко розглядають державне управління як сукупність органів і посадових осіб, що забезпечує регулювання і розвиток суспільства задля досягнення визначеної мети [22, с. 165-167].

Ми поділяємо точку зору В. Мізерного про доцільність такого підходу. Оскільки управління завжди спрямоване на досягнення певного стану об'єкта впливу. Тобто поставленої мети; інакше управління втрачає сенс [60, с. 76].

Отже, система освіти включає значну кількість елементів. Вона не може дієво функціонувати та задовольняти потреби суспільства і держави без належного публічного управління. Це управління здійснюється спеціально

визначеними органами. Це можуть бути державні, муніципальні та громадські органи управління. Органи державної влади формують мету. А також розробляють стратегію та пріоритетні напрями освітянської політики. На їх основі визначаються цілі й завдання освітньої системи. А також системи підготовки кадрів для проведення освітнього процесу. Це є необхідною умовою для реалізації завдань державної освітянської стратегії.

Розглядаючи управління в освітній сфері через призму науки публічного управління та адміністрування. А також враховуючи різноманітність поглядів, Т. Козарь розглядає публічне управління освітою як вид соціального управління. Воно забезпечує цілеспрямованість й організованість впливу держави на систему освіти. Також сприяє не лише її функціонуванню, а й її розвитку. Це діяльність органів публічної влади спрямована на досягнення встановлених державою освітянських цілей [37, с. 322].

Із цього випливає, що необхідність системного публічного управління освітою зумовлена потребою досягнення цілей державної стратегії розвитку. Зокрема, через підготовку кваліфікованих кадрів. І вона реалізується через функції публічного управління.

На думку Т. Лукіної, оскільки освіта є соціальною сферою, державне управління якістю освіти належить до одного з видів соціального управління. Воно є специфічною суспільною діяльністю. Ця діяльність спрямована на підтримку та підвищення якості й результативності функціонування галузі. Зокрема загальноосвітнього та культурного рівня учнів. Дослідниця виділяє такі складові елементи системи державного управління якістю освіти.

По-перше, об'єкт управління (тобто система освіти щодо її якості).

По-друге, єдина інформаційна система для систематичного отримання даних про стан об'єкта. Адже на нього спрямовано управлінський вплив (національна система моніторингу якості освіти).

По-третє, генератор управлінських рішень. Це поєднання аналітичної системи з відповідним органом, що приймає конкретне управлінське рішення.

По-четверте, та виконавча система, яка здійснює безпосередній вплив на об'єкт через відповідний механізм державно-громадського управління якістю освіти для реалізації прийнятого рішення [49, с. 257].

Наразі управління освітою в Україні зазнає трансформації у контексті зміни взаємовідносин між державою та освітньою системою. Йде процес трансформації від жорстко централізованої до державно-публічно-громадської моделі управління освітою.

У Національній доктрині розвитку освіти України вказано. Що управління освітою має ґрунтуватися на засадах інноваційних стратегій. Відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проєктів та їх моніторингу. Також доктрина передбачає розвиток моделі державно-публічного-громадського управління у сфері освіти. У ній особистість, суспільство і держава виступають рівноправними суб'єктами-партнерами [85].

Ця ж Доктрина проголошує, що державна політика розвитку освіти має на меті створення умов для всебічного розвитку особистості. А також творчої самореалізації кожного громадянина України. У ній йде мова про формування покоління, здатного до ефективної праці та навчання протягом усього життя. Йдеться про збереження й примноження цінностей національної культури та громадянського суспільства. А також розвитку й зміцнення суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави. Яка повинна стати невід'ємною складовою європейської та світової спільноти [85].

О. Зайченко сформулювала зміст поняття «державно-громадське управління». Це, на її думку, така форма управління, де поєднується діяльність суб'єктів державних і громадських інституцій. Дана форма ґрунтується на добровільному розподілі обов'язків між державою та громадянами в управлінні освітою в інтересах перш за усе особистості, соціуму та влади. Це передбачає тісний взаємозв'язок, співпрацю, постійний діалог і взаємодію між державним (адміністративним) і громадським суб'єктами управління. Ключовими

принципами такого управління є: науковість, професіоналізм, гуманізація, відкритість а прозорість і транспарентність [31].

В. Кононеко, С. Лапшин і Т. Пилипенко зазначають, що національні нормативно-правові акти здебільшого визначили шляхи, принципи та моделі побудови державно-громадського управління в освітній сфері [128]. Вони мають базуватися на пріоритеті прав і свобод людини і громадянина. А також верховенстві права, взаємній повазі та партнерстві [Див. 60, с. 76].

Репрезентативність органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства і правоможність їх представників, вимагають обов'язковості розгляду пропозицій сторін. З обов'язковим наданням пріоритету узгоджувальним процедурам. А також забезпечення транспарентності, прозорості, відкритості та гласності. До того ж обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей і взаємної відповідальності сторін тощо.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що публічне управління та регулювання освітнього процесу й освітньої сфери включає на ступне.

По-перше, державну політику в освітній сфері. Під цим розуміється цілеспрямований вплив держави на соціально-економічні процеси через систему освіти. Задля досягнення цілей її стратегічного розвитку. За допомогою форм, методів та відповідних інструментів.

По-друге, функцію управління системою освіти. Це набір компонентів. Таких як організація, аналіз, координація, планування, регулювання, мотиваційні механізми, контроль та ін.

По-третє, державне втручання в освітню сферу, освітню діяльність з метою впровадження державної освітньої політики, реалізації відповідної Доктрини.

По-четверте, адміністративно-правову регламентацію розвитку освітньої сфери. Мається на увазі створення відповідної нормативно-правової бази, регламентації норм і процедур в даній сфері.

По-п'яте, комплекс нормативно-правових, організаційно-економічних, соціальних засобів впливу на об'єкт, освітянську сферу діяльності [60, с. 77].

Отже, державне регулювання системи освіти, згідно з позицією Л. Карбовської, Ю. Мазура і К. Железняка, є цілеспрямованим, чітко спланованим комплексом взаємопов'язаних заходів. Цей комплекс реалізується державою через спеціально уповноважені органи виконавчої влади. А також недержавні громадські органи. Це здійснюється для організації діяльності національної системи освіти і досягнення цілей державної освітянської політики [127].

Соціально-економічний розвиток держави зумовлює зростання рівня життя населення. Хоча на сьогодні, в мовах війни, цей процес є невизначеним. Але загальні тенденції розвитку освіти підвищують вимоги до якості послуг та їх відповідності кращим світовим і європейським стандартам у сфері освіти.

Стандартизація освіти, на думку Н. Синициної, — це процес встановлення державою узагальнених вимог до змісту, обсягу і рівня якості освіти. А також впровадження цих вимог у практику освітньої діяльності [105, с. 604].

Результатом стандартизації, як вважає науковиця, є стандарт освіти. Це основа, правило, взірець або документ, що встановлює постійні засади діяльності чи характерні риси виробів, процесів та послуг. В основному для загального і сталого використання у сфері освіти [105, с. 604].

Цей процес охоплює розроблення державних стандартів усіх напрямів освіти в нашій державі. А це – загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти [105, с. 604].

Проведення стандартизації освіти на державному рівні законодавчо закріплено Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» та ін.

Л. Антошкіна вважає, що система державного регулювання освітньої діяльності має будуватися за ієрархічним принципом у такій послідовності. Спочатку встановлюються функції системи. З ним визначаються напрями економічної політики для їх реалізації. Потім обираються необхідні інструменти

для втілення цієї політики. На завершення, розробляються заходи регулювання освітянської діяльності [2, с. 29].

На нашу думку, доцільно змінити послідовність, розмістивши політику перед функціями. Виходячи з того, що політика охоплює формулювання цілей розвитку, визначення напрямів їх реалізації. А також встановлення відповідних функцій державних органів. Ми пропонуємо такий порядок елементів механізму державного регулювання. По-перше, політика, функції, механізм, інструменти. По-друге, ми цілком погоджуємося з тим, що цілі державної політики в освітній сфері повинні узгоджуватися з цілями економічної політики. Але не можуть бути з ними ототожнені. У джерелі [2, с. 156-158] як цілі освітньої політики визначено економічне зростання, повна зайнятість, економічна ефективність, стабільний рівень цін, економічна свобода тощо [2, с. 156-158].

В. Мізерний стверджує, що освіта є не тільки «підгалуззю», необхідною для реалізації цілей економічної стратегії. Вона одночасно є й одним із ключових факторів економічного зростання. Наприклад, через забезпечення потреб оборонної галузі, соціально-економічного розвитку країни кваліфікованими кадрами. Крім того, вона є відокремленою сферою діяльності. Вона має свої власні, суто освітні, специфічні цілі та засоби їх досягнення [60, с. 79].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ

2.1 Нормативно-правове забезпечення розвитку державної політики в у сфері освіти на рівні територіальної громади

Протягом останніх років у розвитку економіки, що базується на знаннях, спостерігається тенденція до створення інноваційних освітніх інфраструктур. Мережевого формату зокрема. Вони функціонують за державної підтримки та мають універсальну мету. Ця мета полягає у сприянні освітньому розвитку в усіх напрямках. Проте, аналіз чинної української нормативно-правової бази свідчить, що наявне законодавство не охоплює всіх аспектів освітньої діяльності. Особливо у частині формування мережових структур та сучасної інфраструктури. Що, в свою чергу, не гарантує належної державної підтримки освітньої сфери і освітнього процесу.

У сучасній правовій державі розвиток освітньої сфери становить пріоритетний напрям державної політики. Правове регулювання має ключове значення для здійснення освітньої діяльності. Велика плеяда дослідників, зокрема І. Грицяк, сходяться на думці, що законодавче забезпечення освітньої сфери наразі має певні прогалини. Це істотно позначається на ефективності розвитку освітньої системи в цілому [16, с. 57]. А також негативно впливає на соціально-економічний розвиток Української держави зокрема .

Реалізацію та дотримання конституційного права громадян на освіту забезпечують і контролюють саме органи державної виконавчої влади. Формування прогресивної та сучасної законодавчої і нормативно-правової основи є одним із основних чинників забезпечення прав громадян на освіту. На сьогоднішній день першочерговим і відповідальним завданням для держави є розробка оновленої, актуальної та ефективної законодавчої бази в галузі освіти.

А також забезпечення своєчасного внесення змін і доповнень до чинних актів. Це стосується і впровадження відповідних норм та законів.

На сьогодні в Україні сформовано достатньо вагому прийнято нормативно-правову базу на різних рівнях державного управління, місцевого самоврядування та громадянського сектору спрямованих на кваліфіковане та дієве нормативно-правове регулювання освітньої сфери.

Вважаємо за необхідне здійснити аналіз поглядів науковців щодо дефініції терміну «правове регулювання». Це є необхідним для визначення організаційного впливу в науці публічного управління та адміністрування щодо розвитку освітньої сфери на сучасному етапі українського поступу.

Державне адміністративно-правове регулювання освіти в Україні базується на фундаментальних засадах. Ці засади визначають процес отримання мешканцями територіальних громад освіти. Ці засади поділяються на загальні. До них можна віднести законодавчо закріплені та невід'ємні в освітньому процесі. Такі як демократизм, гуманізм, міжнаціональна взаємоповага. А також спеціальні. Вони включають конкретні адміністративно-правові норми та регламентуючі й адмініструючі акти. Даний поділ обумовлений наступним. Здобуття освіти громадянами тісно пов'язане з адміністративно-правовими відносинами в системі «держава – громадянин».

Питання адміністративно-правового управління освітою тісно корелюється з механізмом його реалізації. Оскільки механізм правового регулювання охоплює не лише нормативно-правові акти. З огляду на вищезазначене, правове регулювання в освіті слід розглядати як комплекс правових інструментів. Вони використовуються для впливу на суспільні відносини та їх регулювання, зокрема у сфері надання освітянських послуг.

Водночас, під «адміністративно-правовим регулюванням у сфері освіти» деякі науковці, зокрема Р. Валєєв, пропонують розуміти спеціальні адміністративно-правові інструменти. Вони дозволяють упорядковано регулювати дії суб'єктів освітнього процесу для досягнення поставлених цілей [8, с. 25-26].

Окрім того, до допоміжних елементів належать укази та розпорядження Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, міжнародні угоди. Якщо вони ратифіковані Верховною Радою України. А також накази та інші підзаконні акти Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки і торгівлі України, Міністерства фінансів України, нормативні акти місцевих військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування [Див. 47, с. 127-128].

Ключові принципи нормативно-правового врегулювання відносин у сфері надання освітянських послуг викладено в Конституції України. Так, Стаття 23 Основного Закону України встановлює право кожного громадянина на вільний особистісний розвиток за умови непорушення прав і свобод інших осіб. А також накладає обов'язки перед суспільством, що забезпечує особистості умови для всебічного розвитку та право на освіту. Зміст конституційного права на освіту та державні гарантії його реалізації деталізовано у статті 53 Основного Закону, де зазначено, що повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава гарантує доступність та безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти [38, Ст. 141]. Заклади, де мешканці територіальних громад набувають освіти можуть бути державними і комунальними. Останні підпорядковані організаційно представницьким органам місцевого самоврядування.

Також забезпечується розвиток усіх рівнів освіти (дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної). А також різних форм навчання. Передбачається надання державних стипендій і пільг учням та студентам різних форм навчання [Див. 38, Ст. 141].

Таким чином, держава надає можливості для здобуття мешканцями територіальних громад якісної безоплатної освіти. Для цього необхідно успішно скласти вступні випробування. Після, на конкурсній основі, поступити до обраного навчального закладу. Спеціалізовані нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері надання освітніх послуг, включають

нормативно-правові акти. По перше – основний Закон нашої держави – Конституцію України. По-друге, закони України. Серед яких: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту». Кожен перелічений нормативний акт унормовує відповідні відносини на визначеному його компетенцією освітньому напрямі.

Так, Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, які виникають під час реалізації конституційного права на освіту. Він визначає права та обов'язки суб'єктів цього права (фізичних і юридичних осіб). А також встановлює повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування в освітній сфері [118, с. 134]. Його положення орієнтовані на стандарти Європейського простору вищої освіти. Положення містять норми. Ці норми сприяють інтеграції української освіти до європейської та світової освітянських систем. Надзвичайно важливим є те, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти повинна бути інтегральною складовою їхнього освітнього процесу. У цьому Законі ґрунтовно описано мету національної освіти та відображено прагнення України долучитися до європейського освітнього простору. Значна увага зосереджена на питаннях забезпечення якості освіти загалом і вищої освіти зокрема. Також у ньому приділено увагу педагогічній освіті як процесу формування необхідних компетентностей. Зокрема психолого-педагогічних знань і практичних навичок. Адже вони є важливими для навчання, виховання та особистісного розвитку студентів та учнів. [45, с. 76-77].

Закон України «Про вищу освіту» фіксує ключові юридичні, організаційні та фінансові засади функціонування системи вищої освіти. А також посилює взаємодію між державними структурами, бізнесом і закладами освіти на принципах їхньої автономії. Його головна мета — підготовка конкурентоспроможного людського капіталу. Капіталу необхідного для розвитку високотехнологічного й інноваційного секторів. А також сприяння

самореалізації громадян та задоволення потреб суспільства, ринку праці й держави у висококваліфікованих спеціалістах [Див. 47, с. 98].

Важливим аспектом є закріплені в ньому основи інтеграції вищої освіти України до світового та європейського освітнього простору. Окремий наголос поставлено на проблемах підвищення якості вищої освіти. Закон також визначає принципи автономії та самоврядування. Вони стають базовими засадами управління закладами вищої освіти. В цьому законі також зафіксовані вимоги до академічної мобільності науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників. А також студентів. Хоча вони і були враховані, однак не повною мірою. Зафіксована норма про входження системи вищої освіти України у світовий і європейський освітній простір є одним із провідних елементів державної політики у сфері вищої освіти. Система управління закладом вищої освіти набула суттєвої демократизації.

Узгоджено із загальноєвропейськими освітніми пріоритетами, наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність є необхідною частиною освітнього процесу у закладах вищої освіти. Ключова мета цієї діяльності полягає у забезпеченні інтеграції освіти, науки та виробництва. Встановлено, що наукова та науково-технічна робота є обов'язковою для закладів вищої освіти. Хоча це не стосується коледжів. Передбачено механізми державного та громадського контролю у сфері вищої освіти. А також чіткі процедури для забезпечення прозорості та відкритості у всіх сферах діяльності закладів вищої освіти. Це освітній, економічний, академічний та управлінський [47, с. 265].

Значний вплив на роботу закладів вищої освіти має Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Як зазначають Є. Ніколаєв і О. Длугопольський, цей документ закріплює необхідність таких кроків. Реформування вищої освіти. Розширення співпраці між закладами вищої освіти. Підтримка процесу зближення закладів вищої освіти з принципами Болонського процесу. Підвищення якості та цінності вищої освіти. Посилення мобільності студентів і викладачів. Збільшення можливостей, які надаються ними.

Аналіз правового регулювання освітньої системи свідчить про його всеосяжний характер. Слід зазначити різні категорії норм адміністративного права. Серед них зокрема. Імперативні (обов'язкові), диспозитивні (дозвільні) та рекомендаційні. У досліджуваній галузі переважно використовуються спеціальні нормативні документи. Це накази Міністерства освіти і науки України. Такі акти встановлюють правила для регулювання відносин за такими напрямками.

- По-перше, удосконалення публічного управління освітньою сферою (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Примірного статуту загальноосвітнього закладу освіти»).

- По-друге, стандартизація освітнього змісту. Атестація. Ліцензування та акредитація закладів освіти (Постанови: «Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс «заклад дошкільної освіти – загальноосвітній заклад освіти», «Загальноосвітній заклад освіти – заклад дошкільної освіти»; «Про ліцензування освітніх послуг» [Див. 47, с. 156-158]).

- По-третє, гуманізація та демократизація освіти. Методологічна зміна підходів до навчання для забезпечення всебічного розвитку особистості (Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей на період до 2025 року»).

Г. Чирва виділяє наступні нормативно-правові акти, що впливають на регулювання освітньої сфери:

1. Конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.). Сторони визнають освіту невід'ємною частиною прав людини. А вищу освіту — важливим культурним і науковим надбанням, що сприяє накопиченню та розвитку знань. Це має значення як для індивіда, так і для суспільства загалом [118, с. 134].

2. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів (Гаага, 1961 р.). До якої Україна приєдналася Законом № 2933-III від 10.01.2002. Вона застосовується до офіційних документів, виданих в одній

договірній державі та призначених для використання на території іншої договірної держави [Див. 47, с. 188].

3. Угода про співробітництво в галузі освіти (Ташкент, 1992 р.). Дія її для України припинилася 23.03.2023. Держави-учасниці гарантують рівні права на освіту та доступ до неї для всіх осіб, які проживають на їхніх територіях. Незалежно від національності чи інших особистих ознак.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 2015 р. Встановлює ліцензійні вимоги для здійснення освітньої діяльності.

5. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 2011 р. Встановлює юридичний статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. А також визначає порядок їхнього в'їзду в країну та виїзду з неї [47, с. 78-79].

6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» від 2013 р. [47, с. 99]. Затверджує порядок організації набору/навчання/стажування іноземців та осіб без громадянства. А також порядок видачі запрошень на навчання/стажування в Україні та їх реєстрації.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності» від 2011 р. [Див. 47]. Документ покладає повноваження Національного інформаційного центру академічної мобільності на державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр», що перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України.

8. Наказ Міністерства закордонних справ України «Про затвердження інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном» від 2002 р. [Див. 47, с. 59]. Інструкція регламентує процедуру консульської легалізації офіційних документів, виданих або отриманих від органів державної влади чи місцевого самоврядування в Україні та за кордоном.

9. Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 2015 р. [Див. 47, с. 61]. Визначає

процедуру офіційного визнання (нострифікації) в Україні ступенів вищої освіти та періодів навчання, здобутих у закордонних закладах вищої освіти. Це робиться для забезпечення права громадян на продовження навчання та/або здійснення професійної діяльності згідно з національним законодавством [118, с. 136].

В. Юровська класифікує державні стандарти на групи, що регулюють освітню діяльність:

1. Стандарти, програми та кваліфікації на різних рівнях освіти.

По-перше, освітня програма. Охоплює положення (ч. 3–4 ст. 33 Закону України «Про освіту») щодо обов'язкового включення компонентів вільного вибору для здобувачів. Можливість використання ЗО типових чи інших програм, які розробляються та затверджуються відповідно до Закону про освіту та спеціальних законів; можливість застосування ЗО, які працюють на різних освітніх рівнях, наскрізних програм. Вони розробляються, затверджуються та акредитуються відповідно); можливість включення до програм корекційно-розвиткового складника для осіб з ООП [123, с. 104].

По-друге, професійні стандарти. Вони надають можливість органам державної влади, науковим установам, роботодавцям, їхнім об'єднанням та організаціям, галузевим радам, громадським організаціям та іншим зацікавленим суб'єктам створювати професійні стандарти. Порядок їх розроблення, введення в дію та перегляд затверджує Кабінет Міністрів України за поданням Національного агентства кваліфікацій (ст. 39 Закону України «Про освіту»).

2.2 Аналіз стану організації освітнього процесу на місцевому рівні (на прикладі Роганської Харківського району Харківської області територіальної громади)

Кабінет Міністрів України відповідає за формування державної політики у сфері освіти. Що зафіксовано у відповідному Положенні. Його повноваження

включають наступне. Визначення перспектив і пріоритетів освітнього розвитку; розробку державних стандартів освіти та стандартів знань для кожного предмета. Встановлення мінімальних нормативів для матеріально-технічного та фінансового забезпечення закладів освіти. Налагодження зв'язків із закладами освіти та державними органами інших країн з питань своєї компетенції. А також нормативно-правове й методичне забезпечення їх функціонування. Щорічне формування та доведення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує освітню політику, державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних, робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (післядипломна освіта) для потреб держави.

Також розробку та затвердження умов прийому до закладів освіти; підготовку проектів положень про заклади освіти, які він затверджує; а також виконання інших повноважень, передбачених законами та актами Президента України.

Особливу увагу слід приділити Міністерству освіти і науки України. Він є провідним органом серед центральних органів виконавчої влади. Він відповідальний за формування та реалізацію державної політики у сферах освіти, науки, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій. А також за формування та впровадження державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю освітніх закладів, підприємств, установ та організацій. Котрі надають освітні послуги, незалежно від підпорядкування та форми власності [87; 74].

Відповідно до національного законодавства, діяльність МОН України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Однак це не зменшує його значущості, оскільки МОН є самостійним суб'єктом владних повноважень, який ухвалює важливі стратегічні документи в освітній сфері, які вважає потрібними та доцільними. До таких документів належать, наприклад: «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо реалізації стратегії комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року». «Про внесення змін до складу робочої групи з

розроблення проекту стратегії розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки». «Про розроблення комунікаційної стратегії Міністерства освіти і науки України на 2021–2025 роки» тощо.

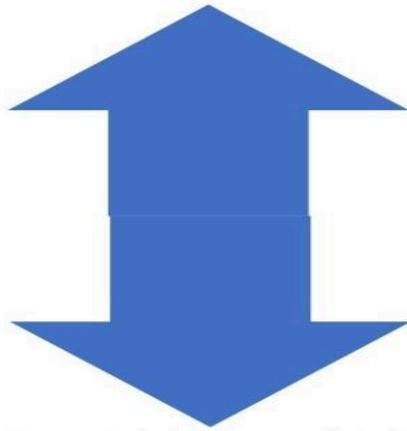
Окрім того, це Міністерство визначає та забезпечує виконання нормативно-правових норм у сфері освіти. Але виключно в межах своєї компетенції, розробляючи широкий спектр нормативних актів. До них відносяться накази, листи та інші документи, які регулюють діяльність освітніх закладів.

Із огляду на адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти, важливо визначити повноваження Міністерства науки і освіти України. Це участь у розробленні та впровадженні державної політики в освіті. Регулювання освітньої сфери шляхом запровадження нормативно-правових актів.

Розробка стратегічних планів і прогнозів розвитку освітньої системи. Інформаційна, організаційно-правова, методична та наукова підтримка закладів освіти на різних щаблях. Зокрема зовнішніх і внутрішніх аспектів. Координація взаємодії з органами державної влади України та іноземних держав. Затвердження та впровадження системи оцінювання якості освіти. Здійснення адміністративних процедур; державний контроль та моніторинг. А, а також міжнародна співпраця у сфері освіти [104, с. 83].

На центральному рівні також важливу роль відіграє Державна служба якості освіти України (ДСЯО). Створена 6 грудня 2017 року, ця Служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки. ДСЯО реалізує державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, якості освітньої діяльності та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням закладами освіти законодавства (рис. 2.1).

**Реалізація державної політики у сфері освіти,
зокрема з питань забезпечення якості освіти,
забезпечення якості освітньої діяльності,
здійснення державного нагляду (контролю)
за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства
в межах повноважень, передбачених законом**

**Внесення на розгляд міністра освіти і науки пропозицій
щодо забезпечення формування державної
політики у сфері освіти з питань, що належать
до компетенції Служби якості освіти України**

Рис. 2.1 – Завдання Служби якості освіти України [108]

За Т. Лукіною, управління якістю освіти (Education Quality Management) є специфічним видом суспільної діяльності, спрямованої на підтримку та підвищення якості й результативності функціонування освітньої галузі загалом. А також загальноосвітнього, культурного та професійного рівня підготовки молоді. Це управління полягає в процесі переведення якості освіти (як об'єкта управлінського впливу) до стану. Це стан нею характеризується заздалегідь визначеними та обґрунтованими показниками якості [50, с. 620].

На регіональному рівні державна освітня політика впроваджується відповідними регіональними радами. У випадку Харківської області це, зокрема, Постійна комісія з питань науки, освіти та духовності Харківської обласної ради, а також Харківська обласна військова адміністрація, зокрема Департамент науки і освіти Харківської обласної військової адміністрації.

На районному рівні цими питаннями опікуються відповідні ради та районні військові адміністрації. У нашому випадку це Постійна комісія Харківської районної ради з питань освіти, культури, спорту, інформаційної

політики та зв'язків з громадськістю (VIII скликання) та Відділ освіти, охорони здоров'я, культури та спорту Харківської районної військової адміністрації.

Роганська селищна територіальна громада Харківського району Харківської області була створена 24 червня 2016 року шляхом об'єднання Роганської селищної ради та Пономаренківської сільської ради. Об'єднана громада налічує 15098 мешканців. І яких 10 825 осіб проживають на території колишньої Роганської селищної ради та 4 273 мешканці — на території колишньої Пономаренківської сільської ради. Внаслідок урбанізаційних процесів змінюється структура місцевої громади, де зростає частка приїжджих. Основними місцями працевлаштування у громаді є сільське господарство та промисловість [100].

Мережа освітніх закладів громади включає 3 заклади загальної середньої освіти, 3 заклади дошкільної освіти та Центр дитячої та юнацької творчості.

Для дітей з особливими освітніми потребами створено «Інклюзивно-ресурсний центр», який надає психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

У закладах загальної середньої освіти функціонує 51 клас для 1034 учнів; дошкільною освітою охоплено 194 дитини.

Освітній процес в усіх закладах освіти громади організовано з використанням технологій дистанційного навчання.

Одним із пріоритетних завдань закладів освіти, необхідним для реалізації права на безпечні та здорові умови навчання в умовах війни, є забезпечення наявності укриттів, де учні, педагогічні працівники та обслуговуючий персонал можуть перебувати під час повітряних тривог. Засновник постійно працює у цьому напрямку.

Для гарантування безпечного освітнього середовища в одному ліцеї використовується найпростіше укриття, яке забезпечене необхідним майном, інвентарем, засобами та матеріалами для безперервного перебування учасників освітнього процесу.

Розроблено проєктну документацію для об'єкта «Нове будівництво захисної споруди подвійного призначення із захисними властивостями протирадіаційного укриття на території КЗ «Роганський ліцей Роганської селищної ради» за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах середньої освіти на суму 1345,500 тис. грн..

У закладах загальної середньої освіти громади навчаються діти з різними особливостями розвитку. Індивідуально навчаються 12 учнів (2 — за формою педагогічного патронажу, 10 — за сімейною формою), 8 учнів здобувають освіту за інклюзивною формою, що створює умови для присутності, участі, досягнень та розвитку всіх учнів (відкрито 7 інклюзивних класів у трьох ліцях).

Працівники освітніх закладів систематично підвищують свою обізнаність у наданні базової психологічної підтримки дітям, які пережили психологічну травму, та у запровадженні багаторівневої системи психологічної підтримки учасників освітнього процесу.

Учні всіх закладів загальної середньої освіти повністю забезпечені та користуються підручниками й навчальними посібниками у друкованому та електронному вигляді. У 2024 році за кошти державного бюджету отримано 4947 підручників та посібників.

Для підтримки дітей пільгових категорій у закладах загальної середньої освіти з Фонду загальнообов'язкового навчання була виплачена матеріальна допомога на придбання одягу, взуття, канцелярського приладдя та інших предметів на суму 615,800 тис. грн.

Завдяки співпраці з благодійними фондами та організаціями покращено матеріально-технічне забезпечення закладів освіти громади:

- Департамент науки і освіти ХОВА за підтримки дитячого фонду ЮНІСЕФ передав комп'ютерне обладнання (ноутбуки, навушники, миші) у кількості 462 шт. на суму 4418,143 тис. грн..

- Департамент науки і освіти ХОВА передав до ЗЗСО набори: для вчителів (40 шт. – 140,00 тис. грн.); учнівські (120 шт. – 180,00 тис. грн.); пластикові мати (20 шт. – 5,00 тис. грн.); набір для раннього розвитку (3 шт. – 12,00 тис. грн.).

- Благодійний фонд "Посмішка ЮА" надав комп'ютерне обладнання на суму 383,798 тис. грн та меблі на суму 55,011 тис. грн..

- БО "Благодійний фонд "Адвентистське агентство допомоги та розвитку в Україні"" передав атлетичний комплекс, обігрівачі УФО, проєктор, екран, БФП, акустичну систему на суму 328,749 тис. грн..

Заклади загальної середньої освіти брали участь у проєкті «Надання цифрових інструментів для подолання відставання у навчанні, соціально-емоційного розвитку та оцінки стану психічного здоров'я для найбільш вразливих 35000 дітей у сільській місцевості», який був реалізований БО «100% життя» у партнерстві з ГО «Українська посмішка» за підтримки Гуманітарного фонду для України. В результаті всі початкові школи отримали «Мобільні класи» (планшети та аксесуари) на суму 767,844 тис. грн.

На заходи з пожежної та техногенної безпеки у закладах освіти витрачено 175,794 тис. грн.

Управління освітнім процесом та впровадження державної політики.

Питаннями організації управління освітнім процесом та реалізації державної політики в цій сфері займається відповідна організаційна структура. Зокрема, на рівні територіальної громади (Роганської Харківського району Харківської області) функціонує Відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області. Він діє на підставі Положення про відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області у новій редакції [73].

Це Положення було затверджене Рішенням XLIII сесії VIII скликання Роганської селищної ради Харківського району Харківської області від 25 червня 2020 року [73].

Згідно з Положенням, Відділ освіти Роганської селищної ради є виконавчим органом Роганської селищної ради. Він підзвітний і підконтрольний Роганській селищній раді та підпорядковується селищному голові та його заступнику згідно з розподілом функціональних обов'язків. Повна назва — Відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області [73].

Положення про відділ, його структура, штатний розпис і фонд оплати праці працівників затверджуються рішенням сесії Роганської селищної ради. Структура та фонд оплати праці працівників підвідомчих закладів освіти також затверджуються рішенням сесії селищної ради, а їхня штатна чисельність — начальником Відділу [73].

Мета Відділу полягає у створенні умов для всебічного розвитку особистості як найвищої цінності суспільства: її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, а також формування необхідних компетентностей для успішної самореалізації. Це забезпечується через систему багатoproфільної, різнорівневої дошкільної, повної загальної середньої та позашкільної освіти, гарантуючи доступність, безоплатність і обов'язковість освіти для всіх, хто її потребує, та формування якісного інформаційно-освітнього простору [73].

Для досягнення цієї мети Відділ виконує наступні завдання [81]:

- Здійснює реалізацію державної політики та політики селищної ради у сфері освіти.
- Створює рівні та доступні умови для здобуття громадянами дошкільної, повної загальної середньої та позашкільної освіти, забезпечує соціальний захист учасників освітнього процесу.
- Контролює організацію матеріально-технічного та фінансового забезпечення освітніх закладів.
- Готує проекти розпорядчих актів селищної ради, її виконавчих органів і селищного голови, включаючи нормативні акти.

- Здійснює інші повноваження, покладені на нього чинним законодавством, забезпечує формування, публікацію та підтримку в актуальному стані інформації, що належить до компетенції Відділу, на веб-сайті селищної ради.

При здійсненні своїх повноважень Відділ зобов'язаний [81]:

- Забезпечувати дотримання конституційних прав і свобод людини та громадянина, закріплених у Конституції та законодавстві України. А також виконання вимог чинного законодавства щодо конфіденційності інформації.

Відповідно до покладених на нього завдань, Відділ реалізує такі функції:

- Забезпечує, в межах законодавства, права членів територіальної громади у сфері освіти через виконання державних і місцевих освітніх програм. Надання якісних послуг через мережу комунальних закладів освіти та виконання конституційних вимог щодо обов'язковості здобуття повної загальної середньої освіти. Також забезпечує обов'язкове вивчення державної мови. Створює належні умови для вивчення державної мови особами, що належать до корінних народів, національних меншин України та іноземцями.

- Організовує підвищення кваліфікації педагогічних працівників та їх атестацію відповідно до Типового положення. А також сертифікацію. Координує роботу комунальних закладів освіти, аналізує результати їхньої господарської діяльності. Готує пропозиції та заходи для підвищення ефективності їхньої роботи в межах своєї компетенції.

Відділ очолює начальник, який призначається селищним головою на конкурсній основі [81].

На посаду начальника Відділу призначається особа з вищою освітою відповідного фахового спрямування (магістр або спеціаліст). Він має стаж роботи за фахом на керівних посадах в органах місцевого самоврядування/державній службі не менше 3 років або (за потреби) на керівних посадах за фахом в інших управлінських сферах не менше 5 років та післядипломну освіту у галузі знань «Державне управління».

Начальник здійснює керівництво діяльністю Відділу та планує його роботу. Він несе персональну відповідальність за невиконання або неналежне виконання покладених на нього завдань, реалізацію повноважень та дотримання трудової дисципліни.

Начальник діє без доручення від імені Відділу, представляючи його інтереси в органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними особами та громадянами [81]. Видає в межах своєї компетенції накази та контролює їх виконання. Затверджує посадові інструкції працівників Відділу і визначає ступінь їхньої відповідальності. Відкриває рахунки у відділенні державної казначейської служби та має право першого підпису. Контролює ефективне та раціональне використання бюджетних коштів у межах затвердженого кошторису, пов'язаних із функціонуванням галузі. Здійснює інші повноваження, покладені на нього відповідно до чинного законодавства, а також призначає на посади та звільняє з посад працівників Відділу.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ

3.1 Цифровізація надання освітніх послуг

Ефективність освітніх трансформацій детермінована управлінською системою в освітній сфері. Покращення якості освіти узалежнене від управлінських процесів на різних рівнях управління. Такі акценти фокусує В. Лунячек. Він зазначає, що насамперед важливо формувати систему управління. Це необхідно для управління якістю освіти. Означена система має бути спрямована на якість освітніх послуг. Також вона має реалізувати специфічні для управління якістю функції управління. Мова йде про конгруентність із загальною системою публічного управління освітою. Така система вельми необхідна. Зокрема, на макрорівні управління освітою. Також вона необхідна на рівні управління освітніми процесами в кожній окремій територіальній громаді [51, с. 78].

На місцевому рівні є специфіка публічного управління якістю освіти. Воно утворює лише частину складової державного управління якістю освіти. Ця система має специфічні особливості. Ці особливості детерміновані способами постановки соціально значущих цілей. Також вони обумовлені досягненням цих цілей. Причому, мова йде про конкретні умови для керованого освітнього середовища. Відповідно концептуалізується державне управління якістю освіти. Це процес керування різними компонентами освіти, ресурсами освіти, які її формують [5, с. 25].

Важливим в означеному контексті є визначення стратегій розвитку освітньої системи. Це відбувається за умов врахування інтересів і потреб споживачів. Також береться до уваги управління якістю умов освітнього процесу. Мова йде про різні виміри забезпечення. Зокрема, кадровий, нормативно-правовий, фінансовий. Також важливі такі виміри як

технологічний, методичний, інноваційний. Окремо беруться до уваги інформаційне та матеріально-технічне забезпечення тощо. Загалом, це має забезпечити вплив на якість очікуваних результатів. При цьому важливе спрямування управлінської діяльності. Вона має бути орієнтована на досягнення стратегічних цілей у функціонуванні та розвитку освіти. Важливе місце серед цих цілей має рівний доступ споживачів до якісної освіти [37, с. 323-324].

У відповідності до чинного законодавства трактується специфічно поняття «освітня послуга». Це поняття означає «комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість і спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання» [93].

При аналізі означеної дефініції виокремимо основні ознаки освітньої послуги.

По-друге, освітня послуга надається суб'єктом діяльності в сфері освіти;

По-третє, суб'єкт діяльності в сфері освіти здійснює відповідні дій. Такі дії затверджені законодавством. Також вони можуть бути затверджені освітньою програмою та/або договором;

По-четверте, здобувач освітніх послуг отримує відповідні результати навчання. Серед суб'єктів, які надають відповідні освітні послуги, є певне ранжування. Вагома роль належить закладам вищої освіти. Це безпосередньо зазначено в Законі України «Про освіту». Здобувачі вищої освіти є споживачами освітніх послуг саме у сфері вищої освіти. Це майбутні фахівці. Також існують бенефіціари означеного процесу. Мова йде про роботодавців. Також про громади, суспільство та державу загалом. На думку А. Дмитріва, освітні послуги задовольняють різні типи потреб. Мова йде про потреби особистісні, колективні і суспільні. Особистісні потреби важливі для кінцевого споживача. Колективні потреби важливі для стейкхолдерів. Суспільні потреби важливі для держави, громад [9, с. 23].

Важлива специфіка освітніх послуг. Вона обумовлюється їхньою якістю. Якість послуг залежить від надавача та споживача послуг. Науково-технічний прогрес детермінує оновлення ринку спеціальностей. Відбувається перманентний розвиток різних галузей знань. Відповідно, зміни на ринку праці спричиняють зникнення якихось спеціальностей. Разом з тим, виникають нові спеціальності. Саме тому постійно трансформуються освітні програми. Тобто, освітні послуги мають постійно адаптуватися до нових реалій. Освітнім інституціям важко оперативного реагувати на такі зміни та вимоги. Цим структурам важко, передбачати відповідні освітні послуги. Мова йде про послуги, необхідні для забезпечення підготовки фахівців нових спеціальностей. Тобто, спеціальностей, які можуть бути актуальними в майбутньому. Також у споживачів можуть бути специфічні здатності, інтереси та вимоги щодо кар'єрні. Тому сформувати універсальний набір освітніх послуг неможливо. Адже він мав би задовольнити усі індивідуальні вимоги й потреби. Навіть у рамках однієї спеціальності можуть формуватися певні особливі інтереси. І це потребуватиме відповідних освітніх послуг [5, с. 27].

Якість надання освітніх послуг переважно обумовлюється якістю викладання. Висококваліфіковані викладачі здатні надавати більш якісні послуги. Мова йде про викладачів, що застосовують сучасні методики і технології навчання. Такі викладачі гнучко адаптують навчальні матеріали до потреб здобувачів освіти. Це сприяє кращому засвоєнню знань. Також це сприяє формуванню відповідних компетентностей. Для високої якості освітніх послуг важлива належна матеріально-технічна база. Мова йде про бібліотеки, лабораторії. Також про навчальні матеріали, про доступ до інформаційних ресурсів та ін. Сукупність таких ресурсів робить ефективним освітній процес. Також система освіти передбачає постійну взаємодію між викладачами і здобувачами освіти. Важлива якість зворотного зв'язку. Також важлива наявність обговорень. Зокрема, мова йде про консультації та індивідуальний підхід. Вони теж впливають на ефективність навчання.

Разом із тим, освітні послуги вельми залежать від «компетенції

споживача». [5, с. 28]. Приміром, за рівнем освіти виділяють освітні послуги в різних системах. Мова йде про системи дошкільної, шкільної, професійно-технічної, передвищої і вищої, післядипломної освіти. Виокремлюють типи освітніх послуг за формою їх надання. Мова йде про систему очного (денне, вечірнє), заочного, дистанційного навчання. Також є форми змішаного (blended) навчання, гібридного навчання. Також мова йде про інтенсивні курси. Освітні послуги можна класифікувати за цільовою аудиторією. Зокрема такі, що надаються дітям (освітні програми для дошкільнят і школярів). Також освітні послуги, що надаються молоді (програми для підлітків і молоді, які готуються до вступу у заклади освіти або до ринку праці). Крім того, освітні послуги надаються дорослим (програми для перепідготовки, зміни кар'єри тощо). Також освітні послуги надаються певним фахівцям (курси для професіоналів певних галузей для оновлення знань або для отримання нових навичок). Ще один критерій для класифікації освітніх послуг – предметна галузь. У відповідності з нею виокремлюють освітні послуги в гуманітарних, природничих, технічних, соціальних науках. Також беруться до уваги освітні послуги у сфері мистецтва та культури [5, с. 28].

У відповідності до типу організації навчання також виділяють освітні послуги. Мова йде про послуги у формальній, неформальній та інформальній освіті. За типом надання послуг виділяють індивідуальні, групові, корпоративні. Індивідуальні освітні послуги – це особисті заняття. Також це можуть бути курси з одним учнем (репетиторство, коучинг). Групові освітні послуги – це заняття з групою або кількома здобувачами (курси, семінари). Корпоративні освітні послуги існують для організацій і компаній. Вони включають тренінги для працівників. Існують типи освітніх послуг, що поділяються за критерієм мети навчання. Серед них виділяють академічні, професійні, особистісного розвитку. Академічні освітні послуги включають програми для здобуття академічних знань і ступенів. Професійні освітні послуги включають навчання, спрямоване на отримання конкретних професійних навичок. Послуги особистісного розвитку включають курси і тренінги задля особистісного

зростання. Також для розвитку м'яких навичок (soft skills) та ін. [5, с. 29].

Отже, для потенційного споживача освітньої послуги важливі відповідні знання і вміння. Вони перевіряються шляхом певного випробування. Від споживача освітньої послуги необхідна активна особиста участь. Також від нього вимагаються певні навички, уміння. А також відповідні зусилля для споживання освітньої послуги. На результати здійснюють вплив відмінності в інтелектуальних здатностях. Також впливає рівень попередньої підготовки. Важливі особисті обставини та відповідний життєвий досвід. Також важлива мотивація і зацікавленість стосовно бажання вчитися. Тобто, у якості освітніх послуг важливі спільні зусилля. Мова йде про зусилля та взаємодію між надавачами послуг та їхніми споживачами (здобувачами) [5, с. 29].

А. Терлецький вказує, що освітня послуга є доволі складною. Причому, як технічно, так і методично. Це вимагає від надавачів послуг відповідності рівня кваліфікації. Мова йде про кваліфікацію, пов'язану зі ступенем складності послуг. Держава покликана захищати споживачів освітніх послуг. Насамперед від недобросовісних надавачів послуг. Держава захищає споживачів послуг через ліцензування. Мова йде про ліцензування права на здійснення освітньої діяльності. Також мова йде про державну акредитацію освітніх програм та ін. Для жодних інших договорів не притаманний обов'язок виконавця здійснювати систематичний контроль. Мова йде про науково-педагогічного склад, як виконавця. Під контролем мається на увазі періодична атестація. Ця атестація здійснюється за виконанням зустрічного обов'язку здобувачами освіти як іншою стороною [115].

Класифікація освітніх послуг детермінує їх структурування. Тобто різні види освітніх послуг структуруються за різними критеріями. Мова йде про такі критерії: цільова аудиторія, форма надання, рівень.

На думку науковців, існує позитивний вплив цифровізації. Мова йде про імідж української вищої освіти. Так, «широке впровадження мережі Інтернет та інших інформаційно-комунікаційних технологій призводить до поступового включення вищої школи України у світову освітньо-наукову систему» [5, с. 24].

Освітнім послугам в умовах цифровізації притаманне широке використання цифрових технологій. Це важливо для підвищення ефективності освітнього процесу. Також це важливо для підвищення доступності та індивідуалізації освітнього процесу. Сьогодні цифровізація освіти набула широкого втілення. Причому, завдяки розвитку технологій. Також завдяки перебігу соціальних процесів в останні роки. Мова йде про світові процеси. Наприклад, про пандемію COVID-19. Стосовно України мова йде про воєнний стан через повномасштабну агресію РФ [6, с. 44]. Важливо охарактеризувати освітні послуги в умовах цифровізації освіти. Насамперед мова йде про онлайн-навчання. Воно реалізується в синхронному та асинхронному режимах закладами освіти. Задля цього використовуються освітні платформи. Наприклад, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet. Також онлайн-навчання відбувається через масові відкриті онлайн-курси (МООС). За таких ситуацій платформи (Coursera, edX, Udacity) пропонують різні курси від провідних університетів. Спостерігається активний розвиток освітніх послуг з адаптивного навчання. Причому, через персоналізовані навчальні платформи. Вони використовують відповідні алгоритми. Ці алгоритми використовуються з метою адаптації навчального контенту під потреби здобувачів. Приміром, DreamBox, Smart Sparrow [5, с. 23].

Важливі інтерактивні підручники й додатки. Спостерігається гейміфікація освітнього процесу. Це відбувається через впровадження освітніх ігор (Kahoot!, Quizlet). Також існують VR та AR технології з метою створення інтерактивних навчальних середовищ (Google Expeditions, zSpace). Мова також йде про освітні послуги, пов'язані з упровадженням STEM- освіти. Наприклад, навчальні програми з робототехніки. Також із програмування та інших технічних навичок (LEGO Education, Code.org). Пропонуються віртуальні лабораторії. Вони покликані допомогти у проведенні експериментів (Labster, PhET Interactive Simulations). Існують додаткові можливості для самоосвіти. Також для самовдосконалення шляхом долучення до мікронавчання здобувачів освіти. Наприклад, через проходження невеликих за обсягом навчальних модулів. Такі

модулі існують для швидкого освоєння нових знань (LinkedIn Learning, Udemy). Або ж за допомогою навчальних відео і подкастів [5, с. 24].

За допомогою цифрових інструментів відбувається вдосконалення навчання. Задля цього варто використовувати різні платформи. Зокрема, задля колективного навчання і проєктної роботи – платформа Slack, Trello. Можна долучатися до онлайн-спільнот. Також до форумів на платформах для обміну знаннями і досвідом (Reddit, Stack Exchange). Окремі додаткові можливості отримує інклюзивна освіта. Це відбувається завдяки спеціалізованим програмам і додаткам. Вони створені для допомоги студентам з особливими потребами (Kurzweil 3000, Bookshare). Також мова йде про навчальні матеріали. Вони створюються в різних форматах. Вони існують для забезпечення доступу всім категоріям здобувачів [5, с. 29].

Цифрові технології обумовлюють професійний розвиток педагогічного персоналу. Вони дають можливість залучення до онлайн-курсів. Такі курси існують для підвищення кваліфікації. Зокрема, такі курси існують на платформах для професійного розвитку педагогів. Мова йде про платформи Coursera for Teachers, Khan Academy. Також мова йде про онлайн-платформи (EdmodoTeachers Pay Teachers) для обміну досвідом між викладачами. Відповідно, цифрові технології забезпечують доступ до освіти. Причому, цей доступ забезпечується навіть у складних умовах воєнного стану. Адже доступ до традиційних закладів освіти може бути небезпечним. Існують різні цифрові засоби для навчання здобувачів освіти. Мова йде про електронні навчальні платформи. Також про онлайн-курси та дистанційне навчання. Це сприяє продовженню навчання здобувачам освіти незалежно від обставин. Існують інтерактивні та адаптивні навчальні програми. Вони спрямовані на розширення можливостей навчання. Такі програми створюють унікальні можливості. Означені можливості пов'язані з індивідуалізацією. Вони забезпечують доступ до якісної освіти для різних спільнот. Цифрові технології оптимізують комунікацію. Також вони сприяють співпраці між учасниками освітнього процесу. Вони обумовлюють обмін ідеями та ресурсами. Цифрові послуги

підвищують ефективність освіти. Також відбувається підвищення якості освіти. Це відбувається через використання інноваційних методів. Мова йде про методи гейміфікації. Також про віртуальну реальність, про штучний інтелект та аналітику даних. Відбувається таким чином залучення здобувачів освіти до активного навчання. За таких умов забезпечується їхній постійний розвиток [5, с. 27].

Цифровізація освіти детермінує відповідні зміни в управлінні освітнім процесом. За умов цифровізації управління освітою використовує впровадження та використання цифрових технологій. Це робиться задля підвищення ефективності управління. Також задля прозорості й гнучкості в системі освіти. Мова йде і про ефективність адміністративних функцій. Завдяки інформаційному забезпеченню постає можливість презентувати дані у доступній формі. Це пришвидшує і спрощує введення інформації та її обробку. Також це підвищує наочність звітів. Відповідно, зменшуються часові витрати в системі управління. Також зменшуються фінансові витрати в органах публічної влади [6, с. 43]. Таким чином, важливість цифровізації обумовлюється необхідністю модернізації системи публічного управління освітою.

Стосовно вищої освіти також важлива цифровізація. Зокрема, щодо сфери публічного управління освітою. Це може стати кроком до формування повноцінного цифрового уряду. Означений процес здатний детермінувати інформаційну взаємодію між владою та суспільством. Ця взаємодія здійснюється через цифрові технології. Вона корелює з мережевим етапом перетворень інформаційного суспільства [5, с. 29].

Як вказує О. Шеломовська, вельми важливим є електронне урядування. Тобто, мова йде про е-уряд, е-державу, е-урядування. Вони передбачають важливі моменти реалізації державного управління. Зокрема, шляхом створення та активного використання відповідної інфраструктури. Мова йде про інформаційно-комунікаційну інфраструктуру. Фактично має бути єдина така загальнодержавна автоматизована та інтерактивна інфраструктура [119, с. 48]. Ця структура має сприяти ефективності державних структур. Це має

відбуватися через спрощення документообігу. Також через спрощення комунікацій між підрозділами. Мова йде також про забезпечення відкритості та прозорості. Зокрема, береться до уваги відповідальність при прийнятті рішень. Також мова йде про надання урядових послуг. Важливими є налагодження ефективної взаємодії. Зокрема, взаємодії з громадянами та неурядовими організаціями. Така взаємодія має відбуватися шляхом вдосконалення сервісних моделей. Задля цього необхідне залучення до процесів управління громадськості. Перехід до такої системи обумовлює зміни в діяльності інституцій. Мова йде про діяльність міністерств, відомств та агентств. Це пов'язано з інформатизацією відповідних процесів. Інформатизація сприяє спрощенню і вдосконаленню управлінських процедур в демократичному вимірі.

Варто позитивно відзначити прогрес у сфері значного доступу до інформації. Мова йде про інформаційну систему щодо збору та аналізу фінансових і статистичних даних освітніх закладів. Ця інформація є важливою задля підвищення ефективності у стратегіях формування державної політики. Також вона важлива у сфері прийняття рішень на різних управлінських рівнях. Означена система здатна інтегрувати інформацію з різних електронних баз. У системі цифровізації публічного управління в галузі вищої освіти в Україні є важливе досягнення. Мова йде про Єдину державну електронну базу з питань освіти (ЄДЕБО). Ця система створена у 2012 році. Вона є автоматизованою системою, що зорієнтована на збирання відповідної інформації. Тобто, система реєструє, обробляє, зберігає різні дані освітнього процесу. Також вона спрямована на захист відповідних відомостей з питань освіти [5, с. 26].

Система ЄДЕБО у наш час забезпечує електронне ліцензування освітньої діяльності. Також цією системою забезпечується акредитація освітніх програм і спеціальностей. В рамках ЄДЕБО відбувається супровід здобувачів у прийомі на навчання. Зокрема, для здобуття ними фахової передвищої та вищої освіти. Через означену систему проводиться відповідне інформування громадськості. Мова йде про інформування через веб-сайт ЄДЕБО щодо перебігу вступних кампаній до закладів освіти. Окрім того, система сприяє формуванню,

реєстрації та обліку відповідної інформації. Зокрема, інформації, необхідної для видачі документів суб'єктами освітньої діяльності. Мова йде про документи у різних освітніх сферах. У сфері професійної (професійно-технічної) освіти, у сфері фахової передвищої освіти та у сфері вищої освіти.

Через систему існує можливість для перевірки достовірності освітніх документів. Також система ЄДЕБО здійснює інформування громадськості про ліцензії на провадження освітньої діяльності. Мова йде або про видані, або про анульовані ліцензії для суб'єктів освітньої діяльності. Окрім того, через систему можливе розширення або ж звуження певної освітньої діяльності. В рамках ЄДЕБО є можливість отримання сертифікатів про акредитацію освітніх програм та спеціальностей. Також через систему можна отримати свідоцтва про атестацію відповідних суб'єктів освітньої діяльності. Можна вияснити інформацію щодо інституційної акредитації закладів вищої освіти. Паралельно можна виявити ситуацію щодо інституційного аудиту закладів освіти. Також у системі розміщена інформація стосовно статистичних звітів у сферах фахової передвищої та вищої освіти [5, с. 25].

Таким чином, освітня система в Україні формується у відповідності до сучасних тенденцій. Такі тренди корелюють насамперед з європейським освітнім простором. Формування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій суттєво впливає на освітню систему. Це вимагає урахування ключових напрямів розвитку освіти. Маються на увазі концепти «освіта протягом життя», «мобільність та інтернаціоналізація». Також важливими в цьому контексті є вектори на гнучкість освітніх програм та інтеграцію інформаційних технологій. Мова йде також про категорії креативності та інноваційності у навчанні. Важливими є для освіти компетентності XXI століття. Вельми важливою для системи освіти є також електронна наука. Також мова йде про інклюзивність і доступність освітніх послуг. Система оцінювання якості освіти також посідає вагоме місце в цих процесах. Мова йде й про суспільно-політичні процеси. Наприклад, про ситуацію з пандемією COVID-19. У зв'язку з цією ситуацією виникло соціальне дистанціювання. Окрім того, в

Україні на систему освіти суттєво впливає введення правового режиму воєнного стану. Загалом, означене коло проблем трансформує діапазон освітніх послуг. Мова йде про послуги, що актуальні у сучасному освітньому просторі.

3.2 Вдосконалення публічного управління закладами освіти в територіальних громадах

В Україні в умовах децентралізації влади стає пріоритетом функціонування представницьких органів влади на місцях. Це органи влади, що обираються у встановленому законом порядку громадянами. Ці владні органи спрямовують діяльність на реалізацію інтересів, потреб та цінностей всього суспільства. Також їхня діяльність стосується і мешканців територіальних громад. Важливо акцентувати увагу на сучасних вимогах до публічного управління закладами освіти. Причому, на місцевому рівні. Це важливо в умовах реалізації процесу децентралізації в Україні. У цьому контексті варто сфокусувати увагу на проблематиці стандартизації діяльності органів місцевої влади. Вона повинна базуватися на міжнародних стандартах якості. Також вельми важливою є трансформація вимог щодо діяльності владних осіб. Мова йде про функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Такі трансформації передбачають глибше міжмуніципальне співробітництво громади.

Кризові події повномасштабного вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 року детермінували зміни в управлінні. Зокрема суттєві зміни відбулися в публічному управлінні закладами освіти на місцевому рівні. Одразу виникла потреба стосовно використання новітніх управлінських технологій. Потрібні були сучасні технології, що забезпечують ефективний і якісний освітній процес. Постала потреба у міжмуніципальному співробітництві. Також набули важливості професійні якості керівників, їх здатність адаптуватися до кризових умов.

Ефективною структурою місцевого самоврядування на базовому рівні є територіальні громади (ТГ). Це постулюється у Європейській Хартії місцевого самоврядування. Станом на 2021 рік в Україні налічувалося 1469 ТГ. Вони були сформовані через об'єднання сіл, селищ і міст [107]. Згідно статистики, в Україні 409 громад міських, 435 громад селищних та 625 сільських громад [112].

У кожній ТГ в їхній структурі функціонують органи публічного управління освітою.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначається порядок вирішення питань органами влади на місцевому рівні. У статті 26 зазначено, що на рівні ТГ всі питання вирішуються виключно на їх пленарних засіданнях. Це стосується сільських, селищних, міських рад. Тобто, всі питання вирішуються колегіально. Вони вирішуються шляхом голосування. Відповідно, встановлено особисту відповідальність кожного депутата за прийняті рішення. Отже, в кожній ТГ формується власна структура виконавчих органів ради. Також визначається загальна чисельність апарату ради. Паралельно визначається чисельність виконавчих органів ради і також витрати на їх утримання [90].

Поміж структур виконавчих органів ради в ТГ існують органи управління освітою:

- департаменти освіти. У містах Київ та Севастополь – це департаменти освіти і науки. Вони є виконавчим органом відповідної міської ради. Вони створюються у ТГ, де центром є місто;
- управління освіти. Такі управління формуються в апаратах відповідних селищних рад. Вони створюються у ТГ там, де центром є селище;
- відділи освіти. Такі відділи формуються в апаратах відповідних сільських рад. Вони створюються у ТГ там, де центром є село.

До ключових функцій зазначених органів управління освітою в ТГ відносять адміністративні та освітні. Адміністративні функції окреслюють їхні адміністративні повноваження. Мова йде про колишню вертикальну систему

влади. За вертикальної системи підпорядкування відповідне – центральні органи управління освітою – місцеві органи управління освітою – заклади освіти. Освітні функції стосуються горизонтальної системи влади. За горизонтальної системи ефективна діяльність, сформована в умовах децентралізації владних повноважень. Мова йде про схему – освіта – освітній процес – освітні інтереси і потреби.

Означений підхід формує дві групи управлінських функцій. Мова йде про підхід до функціонування органів публічного управління освітою й освітніми закладами в ТГ. Перша група – адміністративні функції. Вони базуються на загальній теорії управління функції соціальними системами. До таких функцій, зокрема відноситься ТГ. Також до них відносяться структурні елементи ТГ. Друга група – освітні функції. Вони базуються на сучасних вимогах держави і суспільства. Насамперед мова йде про реалізацію принципів лідерства і професіоналізму керівників. Також мова йде про стандартизацію і формування співробітництва у громаді.

Проаналізуємо ці дві групи управлінських функцій органів публічного управління освітою в ТГ [17, с. 40].

До першої адміністративної групи управлінських функцій включено такі:

- планування різновекторне. Планування щодо створення, реорганізації, ліквідації закладів освіти. Планування стосовно створення груп продовженого дня. Щодо пришкільних інтернатів з частковим або повним утриманням здобувачів освіти. Планування стосовно встановлення різних видів стимулювання. Також щодо матеріального заохочення. Планування щодо визначення потреб. Планування стосовно розроблення пропозицій у питанні державного контракту. Планування щодо формування регіонального замовлення на педагогічні кадри. Планування стосовно укладання договорів на підготовку кадрів. Планування стосовно обсягів бюджетного фінансування ЗО. Також щодо забезпечення фінансування витрат на їх утримання;

- прийняття управлінських рішень у питанні створення умов для здобуття громадянами освіти. Мова йде про освіту дошкільну, повну загальну

середню, позашкільну, професійну та професійно-технічну. Освіта здобувається у закладах освіти. Вони розташовані на території ТГ. Також важливий відбір педагогічних працівників. Зокрема, відбір керівних кадрів для закладів освіти (ЗО). Також мова йде про розроблення штатних розписів ЗО;

- організація. Ця функція різноаспектна. Мова йде про створення та забезпечення роботи атестаційних комісій II рівня. Також про підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зокрема, про їх перепідготовку та атестацію. Мова йде, про державне інспектування ЗО. Також про атестацію ЗО. Організація щодо забезпечення соціального захисту. Також стосовно охорони життя. Мова йде про здоров'я та захист прав учасників освітнього процесу. Організація стосовно оздоровлення, відпочинку і дозвілля здобувачів освіти. Також щодо підвезення здобувачів освіти та педагогічних працівників до опорних ЗО. Організація стосовно забезпечення доступу до публічної інформації. Зокрема, інформації, розпорядником якої є орган управління освітою. Організація щодо оприлюднення результатів атестації ЗО. Зокрема, на веб-сайтах [17, с. 40];

- регулювання стосовно діяльності мережі закладів освіти. Мова йде про заклади, що є у комунальній власності. Також оптимізація цих закладів;

- координування дій. Координування педагогічних, виробничих колективів, сім'ї. Також координування громадськості з питань навчання і виховання здобувачів освіти. Координування закладів охорони здоров'я щодо щорічних безоплатних медичних оглядів здобувачів освіти. Також щодо педагогічних працівників. Координування мас-медіа задля проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань освіти;

- облік споживачів та облік стейкхолдерів освітніх послуг;

- контроль в різних сферах. Контроль щодо якості освітніх послуг. Контроль стосовно дотримання державних освітніх стандартів. Контроль щодо забезпечення відповідної матеріально-технічної бази. Також контроль за створенням належних умов навчання. Контроль стосовно забезпечення господарського обслуговування ЗО. Контроль щодо розподілу коштів освітньої

субвенції. Також стосовно розподілу власних доходів між освітніми округами та ЗО;

- моніторинг, зокрема науково-технічної та інноваційної діяльності [17, с. 41].

У цілому, адміністративні функції органів управління освітою в ТГ – це класичні управлінські функції. Вони зумовлюють прийняття колегіальних рішень. Ці рішення приймаються на засіданнях сесій міських, сільських, селищних рад.

У більшості ТГ в Україні проводяться попередні засідання державно-громадських рад з питань освіти. Ці попередні засідання проводяться перед засіданням сесій міських, сільських, селищних рад. Їхня діяльність ґрунтується на засадах збалансованості і паритетності. Мова йде про збалансованість між громадськістю та владою. До їхнього складу включено голову ради та представників від громади, від влади і освітніх установ [13, с. 76].

Важливе існування означених державно-громадських рад з питань освіти на місцях. Вони сприяють прискоренню трансформації органів публічного управління освітою в ТГ. Мається на увазі трансформація з вертикальної до горизонтальної системи управління. Вона забезпечує реалізацію їхньої діяльності. Ця діяльність базується на сучасних принципах лідерства, професіоналізму, стандартизації, співробітництва.

На рис. 3.1 продемонстровано реалізацію сучасних принципів публічного управління ЗО в ТГ. Вона визначається шляхом системного застосування різних інструментів управління. Мова йде про наукові дослідження, про критеріальний підхід. Також важливі моніторингові моделі, юридичні угоди тощо.

Розглянемо другу групу управлінських функцій. Важливе для керівників органів управління освітою в ТГ професійне служіння громаді, країні, державі. Це одна з характеристик їхнього лідерства. Її можна визначити шляхом встановлення рівня довіри до місцевої влади [35, с. 400].

<i>Сучасні принципи публічного управління закладами освіти в ТГ</i>			
лідерство	професіоналізм	стандартизація	співробітництво
<i>сутність:</i>			
професійне служіння громаді, країні, державі	посилена відповідальність за порушення принципів етики та моралі	системне застосування стандартів якості (ISO)	міжмуніципальне
<i>прояви реалізації:</i>			
рівень довіри до місцевої влади	рівень професійного розвитку у різних моделях навчання (програмно-цільова, практико- орієнтована, рефлексивна)	рівень якості надання публічних послуг у сфері освіти	угоди про співробітництво зі стейкхолдерами – бізнесом, владою, громадянським суспільством

Рис. 3.1 Сучасні принципи публічного управління освітою в територіальних громадах [17, с. 42].

По-перше, системне застосування стандартів якості (ISO). Ця характеристика пов'язана з реалізацією принципу стандартизації. Вона проявляється у рівнях якості щодо надання послуг публічного управління у сфері освіти;

По-друге, посилена відповідальність через порушення етичних і моральних принципів. Це одна з характеристик професіоналізму. Вона визначається шляхом встановлення рівня професійного розвитку. Причому, у різних моделях навчання. Мова йде про навчання програмно-цільове, практико-орієнтоване, рефлексивне [17, с. 43];

По-третє, міжмуніципальне співробітництво. Ця характеристика проявляється через формування юридичних угод зі стейкхолдерами. До них відносяться бізнес, влада, громадянське суспільство.

Результати дослідження продемонстрували недостатність реалізації визначених сучасних принципів публічного управління закладами освіти в ТГ [17, с. 44].

Українсько-норвезьким проектом проведено дослідження. Цей проект був реалізований Асоціацією міст України. Він присвячений виявленню рівня довіри громади до місцевої влади, Згідно результатів опитування, на рівні ТГ досить високі показники довіри до органів місцевої влади. Втім, у містах такі показники вже значно нижчі. І також в середньому по країні показники є нижчими. Така ситуація пояснюється більш тісними зв'язками між мешканцями ТГ та владою.

Важливе дослідження проведено Науковою школою вітчизняного парламентаризму. Вона відноситься до Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Цікаві результати щодо задоволеності якістю освітніх послуг здобувачів вищої освіти ступеня магістра. Мова йде про спеціальність «Публічне управління та адміністрування». Згідно результатів дослідження, понад 83% респондентів зазначають, що переважно у навчанні використовується метод активного навчання «бесіда» або «дискусія». Також 41,7% респондентів зазначили, що використовується метод «мозковий штурм». А 27,8% респондентів відзначили, що використовують метод «дебатів». Ще 25,0% респондентів зазначили, що використовується метод «панельної дискусії» [99].

Загалом, 80,6% респондентів переважно використовують інформаційно-комунікативні освітні технології. Для 50% респондентів важлива творча робота зі ЗМІ, інтернет-джерелами. Ще 47,2% респондентів використовують інтерактивні освітні технології. Для 25% респондентів важлива проєктна робота і динамічна робота в групах. Для 19,4% респондентів є важливими проблемні та пошукові завдання, також рольові ігри, кейси. Втім, означений моніторинг не проводиться по територіях [99; 17, с. 46-47].

Отже, функціонування органів управління освітою в ТГ недостатньо оприлюднюється в інформаційних мережах. Тому вона залишається в

основному об'єктом дослідження для наукової спільноти. Також для громадських фахових об'єднань.

Загалом виявлено напрями оптимізації умов для дієвості публічного управління закладами освіти. Мова йде про територіальні громади, в яких є суттєві відмінності в цій сфері від раніше існуючих.

По-перше, система відносин між суб'єктами освітнього процесу. Вона трансформується від моделі «вертикальної» галузевої системи публічного управління у модель «горизонтальної» освітньо-громадської системи. Вона бере до уваги інтереси і потреби споживачів освітніх послуг. Також важливою є суспільна громадська думка у сфері освіти.

По-друге, управлінські функції, які є стандартними для будь-якої структури публічного управління освітою. Причому, на державному або місцевому рівнях. Вони базуються на засадах теорії управління соціальними системами. Окрім того, вони детально конкретизуються лише в їхніх повноваженнях.

По-третє, принципи публічного управління з визначеними пріоритетами. Пріоритети визначаються в умовах постійних змін і криз. Зокрема, в умовах воєнного стану оголошеного в Україні. Такими пріоритетами є принципи лідерства, професіоналізму, стандартизації та міжмуніципального співробітництва.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено теоретичне узагальнення та вирішення практичного завдання стосовно обґрунтування підходів та розробки дієвих рекомендацій у питанні формування державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні. Сутність основних пропозицій полягає в наступному:

1. Узагальнено на основі огляду сучасних досліджень підходи з питань державної політики у сфері освіти. Зокрема, на рівні територіальної громади. Зазначено, що недостатня увага сфокусована на проблемах формування організаційного механізму публічного управління сферою освіти в Україні з боку вітчизняних науковців. Наявні дослідження сфокусовані, головним чином, на питаннях організації навчального процесу. Також вони розглядають проблематику управління системою освіти. Зокрема, управління вищою і післядипломною освіти. Також означені дослідження розкривають окремі форми, методи та інструменти державного регулювання цієї сфери. Тому вельми актуальним є дослідження форм та механізмів реалізації державної політики у сфері освіти на рівні територіальної громади в Україні. Саме це коло питань розглядається в заявленому магістерському дослідженні.

2. Показано, що державна політика у сфері освіти на рівні територіальної громади – один з базових напрямів державної політики. Вона поєднує в собі мету, завдання, принципи, очікувані результати, механізми. Важливо, що державна освітня політика повинна реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві і державі. Їй має бути притаманним компонентний характер. Ця політика спрямована на вирішення будь-яких проблем у взаємозв'язку з іншими проблемами. Освітня політика має бути дієвою та володіти авторитетом серед населення. Основним завданням української державної освітньої політики на рівні територіальної громади в період воєнного стану є забезпечення якісної освіти.

3. Визначено ключові ознаки державної політики у системі освіти. Означений напрям державної політики ґрунтується на законодавчій базі. Саме така державна політика є легітимною. Державну політику в освітній сфері можна охарактеризувати як цілеспрямовану дію державних органів та інституцій. Вона спрямована на досягнення чітко визначеного результату. Різноманітна державна політика, зокрема в сфері освіти, визначається, формується, а також впроваджується державою. Вона впроваджується від імені держави в особі її інституцій. Узагальнено різні визначення дефініції “державна освітня політика”. Здійснено її концептуалізувати: у широкому розумінні як узгоджену, оформлену в нормативній формі стратегію про принципи та цілі. На положеннях стратегії будуються подальші рішення та дії щодо втілення в життя зазначених принципів та цілей. Державна освітня політика спирається на важелі, доступні органам державної влади. Маються на увазі адміністративні, правові, економічні, організаційні важелі тощо. Державна освітня політика є невід’ємною компонентою утвердження і забезпечення державою прав і свобод людини. А також гарантією дотримання їх.

4. Узагальнено досвід щодо питань впровадження державної політики в сфері освіти на рівні територіальної громади. Прикладом для узагальнення стала Роганська ТГ Харківського району Харківської області. Питаннями освіти опікується відповідний виконавчий орган – Відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області. Він є підзвітним і підконтрольним Роганській селищній раді. Цей відділ підпорядковується селищному голові та заступнику селищного голови. Відділ освіти у своїй діяльності керується Конституцією та законами України. Також він керується Постановами та актами Верховної Ради України, Указами і розпорядженнями Президента України. Окрім того, беруться до уваги постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, Департаменту науки і освіти. На місцевому рівні відділ керується розпорядженнями голови обласної державної адміністрації. Також мова йде про рішення селищної ради

та її виконавчого комітету. І, звісно, про розпорядження та доручення селищного голови. Окрім того, відділ керується відповідним Положенням.

5. Аргументовано, що в управлінні освітою та освітніми послугами в умовах цифровізації вельми важливо впроваджувати та використовувати цифрові технології. Це обумовлено покращенням ефективності, прозорості та гнучкості освітніх процесів і адміністративних функцій. В Україні проблематиці трансформації державного та публічного управління освітою у зв'язку з цифровізацією приділяється значна увага. Насамперед відбувається розробка та впровадження електронних платформ. Вони формують забезпечення відкритості і прозорості інформації з питань надання освітніх послуг. Також вони забезпечують контроль за рівнем якості надання освітніх послуг суб'єктами освітньої діяльності. Окрім того, вони сприяють процесам створення аналітики і моніторингу освіти. Моніторинг проводиться і з боку держави, і з боку громадськості. Відповідно, удосконалюються процеси прийняття управлінських рішень.

6. Запропоновано напрями оптимізації умов для дієвості публічного управління закладами освіти. Мова йде про територіальні громади, в яких є суттєві відмінності в цій сфері від раніше існуючих:

- система відносин між суб'єктами освітнього процесу. Вона трансформується від моделі «вертикальної» галузевої системи публічного управління у модель «горизонтальної» освітньо-громадської системи. Вона бере до уваги інтереси і потреби споживачів освітніх послуг. Також важливою є суспільна громадська думка у сфері освіти;

- управлінські функції, які є стандартними для будь-якої структури публічного управління освітою. Причому, на державному або місцевому рівнях. Вони базуються на засадах теорії управління соціальними системами. Окрім того, вони детально конкретизуються лише в їхніх повноваженнях;

- принципи публічного управління з визначеними пріоритетами. Пріоритети визначаються в умовах постійних змін і криз. Зокрема, в умовах воєнного стану оголошеного в Україні. Такими пріоритетами є принципи

лідерства, професіоналізму, стандартизації та міжмуніципального співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріяш В. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>.
2. Антошкіна Л. І. Економіка вищої освіти: тенденції та перспективи реформування. Київ : Вид. дім «Корпо», 2024. 368 с.
3. Бакуменко В. Д., Попов С. А. Державна політика. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 122-123.
4. Биковська О. Освіта? освіта! Освіта: щодо категорії «освіта». *Портал громадських експертів*. 2017. URL: <http://education-ua.org/ru/analytics/1032-osvita-osvita-osvita-shchodo-kategoriji-osvita>.
5. Бугайчук О. Р. Диференціація освітніх послуг в Україні в період цифровізації: управлінський аспект. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 41. С. 23-29.
6. Бурик З. М., Шелест Ю. Р., Литвинюк Я. М. Модернізація системи публічного управління в умовах цифровізації. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 40. С. 43-51.
7. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456–VI (із змінами). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Валєєв Р. Г. Освітнє право України : навч. посіб. Луганськ : Луганська правова фундація, 2011. 287 с.
9. Вища університетська освіта в умовах постпандемії: виклики та перспективи після війни: монографія / Н. І. Мельник, О. В. Ковтун, Л. В. Помиткіна, Е. В. Лузік, Н. В. Ладогубець, А. М. Кокарева. Київ: Талком, 2023. 180 с
10. Відділ освіти Роганської ТГ. URL:

<https://roganska-gromada.gov.ua/viddil-osviti-11-23-03-21-12-2017/>.

11. Відділ освіти, охорони здоров'я, культури та спорту Харківської районної військової адміністрації. URL: <https://khrda.gov.ua/viddil-osviti-ohoroni-zdorov%E2%80%99ya-kulturi-ta-sportu-13-25-32-22-02-2024/>.

12. Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у галузі сталого розвитку на період до 2030 року», схваленої 25 вересня 2015 року. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/su-development-goals.html>.

13. Гончарук В. В. Модель державно-громадського управління загальноосвітніми навчальними закладами в регіоні та її перевірка. *Вісник післядипломної освіти* : зб. наук. пр. Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. С. 32-40.

14. Грибко О. Державна політика у сфері освіти: шляхи реалізації. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2022. № 4. С. 75-88.

15. Григорчук Т. Освіта як соціальний інститут. Функції освіти в суспільстві. *Маркетинг : навчальний посібник для дистанційного навчання. Частина друга*. Київ, 2007. URL: <https://sites.google.com/site/marketingdistance/pro-posibnik>.

16. Грицяк І. А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. 161 с.

17. Даниленко Л., Ларіна Л. Забезпечення публічного управління закладами освіти в територіальних громадах. *Аспекти публічного управління*. 2022. Том 10. № 4. С.39-46.

18. Департамент науки і освіти Харківської обласної військової адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiy-i-strukturni-pidrozdili/137>.

19. Державна (публічна) політика. *Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%B8>.

20. Державна служба якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/pro-nas/>
21. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
22. Державне управління / Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю., Гордієнко Л. Ю. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с.
23. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / відп. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. 325 с.
24. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с
25. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95 с.
26. Дніпров О. Поняття та сутність державного управління в гуманітарній сфері в Україні / Олексій Дніпров. *Наук. записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України*. 2011. Вип. 4 (7). URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2011_4/p7_40.html.
27. Дурман О. Застосування концепції електронного урядування у проектуванні єдиного освітнього інформаційно-комунікаційного середовища. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2023. Вип. 1. С. 20-27.
28. Енциклопедія освіти. *Академія педагогічних наук України* / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
29. Євтухова О. Сутність понять «якість», «освіта», «якість освіти», «управління якістю освіти» : збірник наукових праць професорсько-викладацького складу ДонНУ ім. Василя Стуса. 2017–2018. Т. 2. С. 58–60.
30. Жадько О. А. Організація взаємодії закладу загальної середньої

освіти та органів місцевого самоврядування в освітньому просторі регіону. Дис...к. пед. н. Харків, 2020. 247 с.

31. Зайченко О. І. Державно-громадське управління в системі освіти району. *Теорія та методика управління освітою*. 2009. № 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2009_2/09saiesr.pdf.

32. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.

33. Йолон П. Система. *Філософський енциклопедичний словник*. К. : Абрис, 2002. С. 583-584.

34. **Кіреєва О. Б.** Державне управління знаннями. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 130-132.

35. Клокар, Н. Розвиток професійних компетентностей керівників місцевих органів управління освітою в умовах децентралізації. *RocznikPolsko-Ukraiński: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*, XVIII, 2016. Р. 399–414.

36. Ковальчук В. Г. Упровадження державної гуманітарної політики в сучасних умовах. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 2 (37). С. 186-192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_2_29.

37. Козарь Т. Реалізація державної політики в галузі освіти на місцевому рівні. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 321-325.

38. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

39. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf>

40. Кульпін П. Освітні округи як чинники модернізації управління освітою / П. Кульпін. URL: <http://osvita.ua/school/manage/1741>.
41. Курко М. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні : монографія. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2020. 376 с.
42. Куц Ю. О. Параметри та показники знаньності територіальної громади / Ю. О. Куц. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/2Z05.pdf>.
43. Куц Ю. О., Решевець О. В. Територіальна громада: управління розвитком. Харків : Вид-во «Константа», 2013. 351 с.
44. Лаврук О. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 254-263. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1803.pdf>.
45. Легенький М. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти : дисертація 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 475 с.
46. Лиска О. Г. Територіальна громада. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія: О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2011. С. 375-376.
47. Литвиненко Є. В. Адміністративно-правове регулювання у сфері надання освітніх послуг в Україні. Дис....док. філос. Суми, 2023. 270 с.
48. Литвиненко Є. В. Можливі напрями удосконалення вітчизняного законодавства щодо надання послуг в освітній сфері. *Академічні візії*. 2023. Вип. 18. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/309>.
49. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : дис... д-ра наук з держ. управління : 25.00.02 / Національна академія держ. управління при Президентові України. Київ, 2005. 526 с
50. **Лукіна Т. О.** Управління якістю освіти. *Енциклопедія державного*

управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 620-621.

51. Лунячек В. Е. Державне управління освітою : підручник для вищих навч. закладів / В. Е. Лунячек. Х. : Гімназія, 2010. 288 с.

52. Майборода Т. М. Історичний аналіз становлення державного регулювання освіти. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2018. № 2. С. 107-111.

53. Майборода Т. М. Теоретичні підходи до аналізу основних інструментів державного регулювання освіти. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 4. С. 368-380.

54. Мамонова В. В. Система місцевого самоврядування. *Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія: О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. С. 342-343.*

55. Мамонова В. Державна регіональна політика: проблеми формування правової бази / В. Мамонова. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/>.

56. Мамонова В. Публічне управління та адміністрування: співвідношення та суб'єктний склад. *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. № 1. URL: <http://apdu.journal.kharkiv.ua/index.php/apdu/article/view/124>.

57. Мединська Г. А. Діяльність місцевих органів державної влади щодо впровадження стратегічної програми гуманітарного розвитку: підходи до оптимізації. *Економіка & держава*. 2018. № 5. С. 80-84 (серія державне управління).

58. Мельтюхова Н. М. Система державного управління. *Енциклопедія*

державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. С. 515.

59. Методичні рекомендації щодо підготовки та захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування / уклад. С. В. Газарян. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2022. 32 с. URL: https://kbuapa.kh.ua/wp-content/themes/kbuapa/filesforpages/other/vymogy_mag_20190718.pdf.

60. Мізерний В. І. Роль і місце державного регулювання освіти в системі державного управління. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 44. С. 73-79.

61. Нагас Н. Державна політика у галузі освіти України: сутність та зміст. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 87-95.

62. Наливайко Л. П. Трансформація державної освітньої політики в Україні в умовах євроінтеграції. *Право і суспільство*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 31–36.

63. Немець К. А. Система освіти Харківської області: суспільно-географічний аспект : [монографія] / К. А. Немець, П. А. Вірченко, Г. О. Кулешова. Харків, 2014. 180 с.

64. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. 2016. URL: <http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/HE-shadow-report-final-1.pdf>.

65. Обласна Програма розвитку освіти «Освіта незламної Харківщини» на 2024–2028 роки. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/oblasna-programa-rozvytku-osvityosvita-nezlamnoyi-harkivshhynyna-2024-2028-roky/>.

66. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного

підвищення кваліфікації, 4 березня–14 квітня 2024 року. Львів Торунь : Liha-Pres, 2024. 368 с.

67. Освітня політика. *Енциклопедія освіти* / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с. С. 623.

68. Панкевич А. Освітні округи як один із напрямів реалізації державної політики в галузі освіти / А. Панкевич. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/.../Pankevich.doc.p

69. **Парашенко Л. І.** Державне управління розвитком загальної середньої освіти. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 187-188.

70. Парпан У. М., Хомишин І. Ю. Значення та вплив освітніх концепцій на становлення людини як особистості в сучасному освітньому просторі. *Митна справа*. 2011. № 5. Ч. 2. С. 69–73.

71. Паспорт обласної Програми розвитку освіти «Освіта незламної Харківщини» на 2024-2028 роки. URL: https://oblrada-kharkiv.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/r_787_viii_pasport.pdf.

72. Податковий кодекс України. Редакція від 05.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

73. **Положення про відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області.** URL: <https://roganska-gromada.gov.ua/>

74. Положення про Міністерство освіти і науки України. Затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>.

75. Положення про освітній округ. Постанова Кабінету Міністрів від 27 серпня 2010 р. URL: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../KP100777.html.

76. Постійна комісія Харківської обласної ради з питань науки, освіти та духовності. URL:

<https://oblrada-kharkiv.gov.ua/committee/commission-on-science/>.

77. Постійна комісія Харківської районної ради з питань освіти, культури, спорту, інформаційної політики та зв'язків. URL: http://khrada.gov.ua/standing_commissions/postijna-komisiia-z-humanitarnykh-pytan-nauky-osvity-kultury-molodizhnoi-polityky-fizychnoi-kultury-ta-sportu-viii-sklykannia/.

78. Поступна О. Регіональні освітні системи як об'єкт публічного управління. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління*. 2023. № 2 (19). С. 325-334.

79. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

80. Про вищу освіту. Закон України. Редакція від 22.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

81. Про відділ освіти Роганської селищної ради Харківського району Харківської області. Рішення XLIII сесії VIII скликання Роганської селищної ради Харківського району Харківської області від 25 червня 2020 року. URL: <https://roganska-gromada.gov.ua/>

82. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану. Закон України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221128.html>.

83. Про загальну середню освіту. Закон України. Редакція від 03.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

84. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

85. Про затвердження національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова кабінету міністрів України від 3 берез. 2021 р. № 179. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

86. Про затвердження обласної Програми розвитку освіти «Освіта незламної Харківщини» на 2024–2028 роки. Рішення XXI сесій Харківської обласної ради від 20 лютого 2024 року. URL: https://oblrada-kharkiv.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/r_787_viii_pasport.pdf.

87. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2014 № 630 Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п#Text>.

88. Про затвердження Положення про освітній округ. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серп. 2010 р. № 777. URL: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../KP100777.html.

89. Про Кабінет Міністрів України. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.

90. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР : ред. від 21.09.2024 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.

91. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 09.04.1999 № 586-14. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

92. Про оборону України. Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. Відомості Верховної Ради. 1992. № 9. Ст. 106.

93. Про освіту. Закон України. Редакція від 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

94. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст. 250.

95. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження КМУ від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. Офіц. вісн. України. 2014. № 30.

96. Прокопенко Л. Державна освітня політика: поняття та сутність. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 11(1). С. 64-71. URL: <https://doi.org/10.15421/152309>.

97. Публічне управління : *термінол. слов.* / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. С. 116.
98. Регіональна політика та місцеве самоврядування : підручник / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, В. В. Наконечний, О. В. Ольшанський ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. В. В. Мамонової. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. 208 с.
99. Результати моніторингу задоволеності якістю освітніх послуг здобувачів вищої освіти ступеня магістра (спеціальність «Публічне управління та адміністрування»). URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/zyod/bn1.pdf/>.
100. Роганська селищна територіальна громада. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0.
101. Рогова О. Про ціннісне наповнення сучасної освіти. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2018. № 17. С. 66–72.
102. Сайферс А. Публічне управління закладами освіти в територіальних громадах України. Дис...док.філос., К., 2023. 325 с.
103. Сахно Є., Дорош М., Ребенко А. Менеджмент сервісу: теорія та практика. ЦУЛ. 2010. URL: https://pidru4niki.com/17490110/menedzhment/osoblivosti_nadannya_osvitnih_poslug.
104. Сезонова О. Система та повноваження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення надання освітніх послуг закладами вищої освіти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 4 (16). С. 82–85.
105. Синицина Н. Г. Стандартизація освіти. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред.

колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 604-605.

106. Сільські освітні округи. *Аналітична записка*. URL: <http://www.istc.biz>.

107. Список територіальних громад України. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8

108. Стратегія розвитку вищої освіти на 2021-2031 роки. К. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.

109. Стратегія розвитку Полтавської області до 2027 року. Затверджено рішенням пленарного засідання 29 сесії Полтавської обласної ради VII скликання від 20.12.2019 року. URL: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/strategiya-rozvitku-poltavskoyi-oblasti-do-2027-roku>.

110. Стратегія розвитку Роганської ОТГ на 2017-2025 роки. URL: <https://roganska-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-roganskoi-otg-na-20172025-roki-15-08-24-15-11-2017/>

111. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiy-i-strukturni-pidrozdili/717/102538>.

112. Територіальна громада України. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%

B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%A3%D0%B
A%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8

113. Територіальна громада: засоби забезпечення спроможності : монографія / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, С. В. Газарян, В. В. Наконечний та ін.; за заг. ред. Ю. О. Куца. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2020. 477 с.

114. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с.

115. Терлецький, А. В. Поняття та сутність освітньої послуги як правової категорії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. Вип. 1. С. 254-261. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.44>

116. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: методичний посібник із збіркою кращих практик / А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна, О. Черній, Р. Шарлея, Л. Грегуркова, Л. Одор, Л. Лакатош, Ш. Кьолеш, Е. Бураш. Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. 120 с.

117. Цивільний Кодекс України. Редакція від 18.11.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

118. Чирва Г. Нормативно-правове регулювання діяльності закладів вищої освіти в Україні. *Держава та регіони*. 2019. № 2. С. 133–139.

119. Шеломовська О. Цифровізація публічного управління вищою освітою в Україні на сучасному етапі державотворення. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. Спецвипуск № 1. С. 47-51.

120. **Шипілова Л. М.** Державна політика національної безпеки. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 127-128.

121. Шниптева А. Ю. Гуманітарний розвиток держави як головний

концепт наукового дослідження: теоретико-методологічні виміри. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 55. С. 194-206.

122. Шульга Н. Д. Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика». URL : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>.

123. Юровська В. Диспозитивне адміністративно-правове регулювання запровадження й функціонування стандартів освіти та освітніх програм: поточний стан і перспективи вдосконалення. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 3. С. 100–105.

124. Юрчук Л. М. Механізм утворення освітніх округів. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10ylmuoo.pdf>.

125. Ягупов В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Право, 2022. 554 с.

126. Espinoza, O. (2009), “Reflexiones sobre los conceptos de politica, politica publica y politica educational”, Archivos Analiticos de Politicas Educativas, vol. 17/8, pp. 1 – 13, available at: <http://www.redalyc.org/pdf/2750/275019727008.pdf>.

127. Karbovska L.O., Mazur Y.V., Zhelezniak K.L. State policy of regulation of demand and supply of specialists with higher education: problems and prospects: collective monograph. Globalisation processes in the world economy: problems, trends, prospects. Riga, Latvia: Baltija Publishing,. 2023. 528 p. S. 137–212.

128. Kononenko, V., Lapshyn, S. and Pylypenko T. State-public menegment of education in Ukraine. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. 2020. Vol. 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1548>.

129. Sabatier, P., Mazmanian, D. (1980), “The implementation of public policy: a framework of analysis”, *Policy Studies Journal*, vol. 8/4, pp. 538 – 560, available at: <http://dx.doi.org/10.1111/u1541>.

130. Sorey K., Duggan Molly H. Homeschoolers Entering Community Colleges: *Perceptions of Admission Officers. Journal of College Admission*. 2008. No 200. P. 22-28.

131. Stocker K. P. A strategic approach to crisis management. In *The handbook of strategic public relations and integrated communications*, ed. C. L.

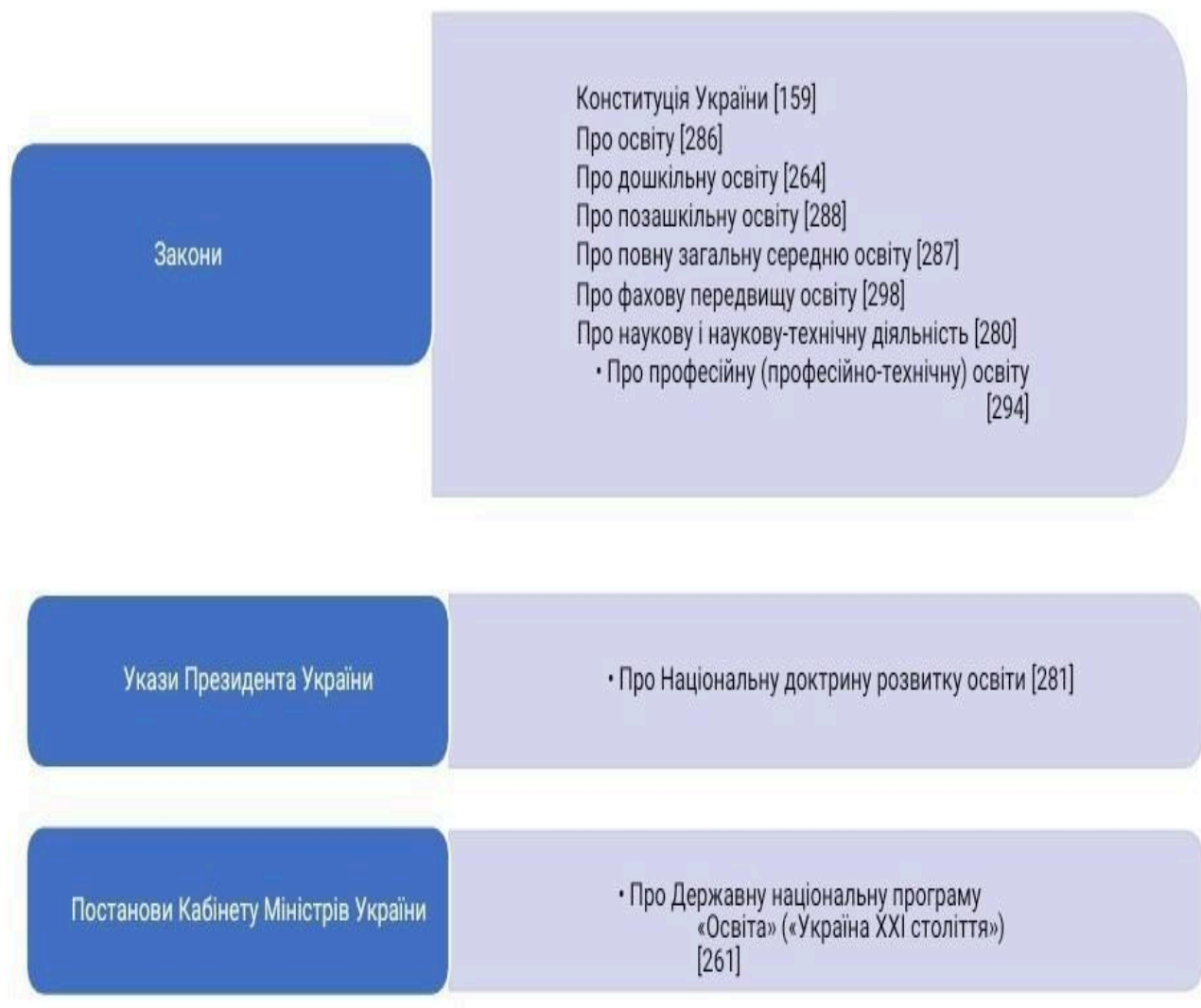
Caywood, New York: McGraw-Hill. 2020. P. 189–203.

132. The 17 Goals. UN Department of Economic and Social Affairs”, available at: <https://sdgs.un.org/goals>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Основні складові нормативної бази сфери освіти в Україні

Додаток Б

Органи управління освітою в Україні [47, с. 131]

Додаток В

Державні освітні інституції у провідних країнах світу

№ пор.	Країна	Інституція
1	Сполучені Штати Америки	Міністерство освіти (U. S. Department of Education) (автономія закладів освіти є найважливішим критерієм під час провадження акредитаційної процедури)
2	Японська держава	Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology of Japan)
3	Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Міністерство освіти (Department for Education)
4	Французька Республіка	Міністерство національної освіти та молоді (Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche)
5	Федеративна Республіка Німеччина	Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень Німеччини (Bundesministerium für Bildung und Forschung)
6	Швейцарська Конфедерація	Державний секретаріат із питань освіти, досліджень та інновацій (The State Secretariat for Education, Research and Innovation)
7	Королівство Швеція	Міністерство освіти і науки Швеції (Utbildningsdepartementet)
8	Республіка Польща	Міністерство національної освіти Польщі
9	Королівство Іспанія	Міністерство освіти та професійної освіти (El Ministerio de Educación y Formación Profesional (MEFP))

Додаток Г

Реформа децентралізації в освіті [102, с. 75-76]

Завдання та функції	Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради, міські ради міст Києва та Севастополя	Районні, міські та ради об'єднаних територіальних громад
Державна політика	Відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території	
Забезпечення доступності освіти	- широкої освіти (старша школа) - професійно-технічної	- дошкільної - початкової - базової середньої - позашкільної
Планування та забезпечення розвитку мережі закладів освіти	- профільної середньої - професійно-технічної - позашкільної - спеціалізованої (наукові, військові, спортивні, мистецькі) - післядипломної - спеціальних закладів для осіб з особливими потребами - науково-методичних та навчально-методичних установ	- дошкільної - початкової - базової середньої - позашкільної - профільної середньої
Дофінансування з власних джерел	- 100% школи-інтернати та інші заклади корекційного спрямування - 100% післядипломна - 100% науково-методичних та навчально-методичних установ - 50% професійно-технічна - позашкільна вибірково	- 100% дошкільні та позашкільні заклади - 100% професійно-технічна (в містах обласного значення) - до 70% середня освіта - до 30% спеціальна
Заснування	Вправі засновувати навчальні заклади, а також реорганізовувати та ліквідувати їх	
Визначення території обслуговування		Закріплюють за установами початкової та базової середньої освіти територію обслуговування

Фінансове забезпечення	- гуртожитків - перевезення здобувачів профільної середньої та професійної освіти	-підвезення учнів і педагогічних працівників до закладів початкової та базової середньої освіти
---------------------------	--	---